

Lektorblad

Kvalitet fra
Kvalitetsutvalget?

Per Thorvald Larsen
Ansvarlig redaktør

Ti år etter bruddet

Det er i sommer 10 år siden 22 lærere ved Ås videregående skole i 1993 dannet Universitetsutdannede Læreres Forening (ULF), som ble den direkte forløperen til Norsk Lektorlag. Det var fusjonen mellom det daværende NUFO og faglærernes organisasjoner som var bakgrunnen for opprøret på Ås. I 1997 var ULF grunnstenen da Norsk Lektorlag ble stiftet. Uten den uredde pionerinnsetningen i ULF i 1993 med den første lederen Else Alvik i spissen hadde vi ikke hatt noe lektorlag i dag.

Norsk Lektorlag har mer enn fordoblet medlemstallet siden foreningen ble medlem av Akademikerne våren 2001. Spesielt mange unge lektorer har meldt seg inn i en fagforening som de ser på som et alternativ til Utdanningsforbundet.

Mange har meldt seg inn i Norsk Lektorlag med forventning om å bli tilsluttet en bedre lærerorganisasjon som tar medlemmenes meninger på alvor. Ser man på utviklingen i NLL de siste årene, kan den framfor alt karakteriseres ved at medlemmene viser samhold og solidaritet. Den skolepolitiske kursen som de valgte organene har lagt opp til, vinner bred tilslutning. På landsmøtene, som er åpne for alle medlemmer, har det ikke vært noe språk i grunnleggende oppfatninger mellom medlemmer og ledelse.

Norsk Lektorlag opplever at foreningen blir hørt og tatt på alvor i den offentlige debatten. Sist kom dette til uttrykk da NLL rett før sommerferien ble innkalt til en høring i Stortingets utdannings- og forskningskomite på linje med bl.a. Utdanningsforbundet. Spør man om Norsk Lektorlag har noen misjon i det skolepolitiske landskapet, må man svare et ubetinget ja på det. Norsk skoledebatt hadde sett annerledes ut hvis NLL ikke hadde vært på banen med sine krav om fordypning, kunnskap og kvalitet.

Det er interessant å observere hvilke holdninger Lærerforbundet/Utdanningsforbundet har hatt til Norsk Lektorlag de siste årene. Først satte man i gang en lang og kostbar rettsforfølgning for å ta fra NLL navnet, men tapte. Siden det har spesielt bladet Utdanning valgt å fortie Norsk Lektorlag, og lektoroppøret har pr. dags dato ikke vært omtalt der. Forholdet mellom Norsk Lektorlag og Utdanningsforbundet på ledelsesplan derimot kan i dag karakteriseres som ryddig. Sett utenfra var det Norsk Lærerslag som trakk det lengste strået i fusjonen med Lærerforbundet. Utdanningsforbundet fører i dag videre Norsk Lærerslags skolepolitikk.

Det er gledelig at også mange akademikere som ikke arbeider i skolen, ser på Norsk Lektorlag som sin naturlige fagorganisasjon. Disse medlemmene er med på å gi foreningen bredde.

Innføringen av den nye mastergraden vil gi Norsk Lektorlag et stort medlemspotensiale.

Det grunnlaget som ble lagt av opprøerne på Ås, vil fortsatt være med når den nyvalgte lederen Gro Elisabeth Paulsen staker ut kursen for skuta videre.

Per Thorvald Larsen

►► Ny giv i Latvia

►► Husmann med eiendomsjord?

Reportasjer og artikler:

Rosenhoff voksenopplæringscenter for innvandrere	4
Ny giv i Latvia	6
Kvalitet fra Kvalitetsutvalget?	9
Kritisk analyse av Kvalitetsutvalgets innstilling	10
Russ med stil i Russland	22
Pris for god ungdomslitteratur	26

Fagtorget:

Husmann med eiendomsjord?	15
Ledelse i skolen	19
Levende historie	21
Årets eksamensoppgave i tysk: En fiasko	23

Faste spalter:

Lesertorget	23
Tid for bok	26
Fra Dagboka	32

Forsidebildet: Sommeren er forbi. La disse blomstene minne oss om en fantastisk sommer i sør og nord. Foto: Øivind Larsen.

LEKTORBLADET

Magasin for fag,
skole og utdanning

Utgitt av Norsk Lektorlag
Nr. 4 - Sept. 2003 • 2. årgang
ISSN: 1503 – 027X

Keyzers gate 5, 0165 Oslo
Tlf. 23327994
Fax 23327990

E-post:
lektorbladet@norsklektorlag.no
Ansvarlig redaktør:
Per Thorvald Larsen
Redaktørens telefon: 48263310

Årsabonnement: kr. 280,-

Annonser:
Ann-Iren Kjelland-Olsen
Boks 739
6501 Kristiansund
Tlf. 7157335 – 98283351
E-post: anniren@kyst.no

Utgivelsesplan 2. halvår 2003:
Nr 5-03: 10.10
(Materiellfrist 20.09)
Nr 6-03: 14.11
(Materiellfrist 20.10)
Nr. 7-03: 12.12
(Materiellfrist 24.11)

Design & trykk: Flisa Trykkeri AS
ane.marte@flisatrykkeri.no
www.flisatrykkeri.no

Redaksjonen avsluttet 27/8-03

Fra innholdet

ROSENHOFF VOKSENOPPLÆRINGSSENTER I OSLO:

4 videoer på 3500 elever.

Innvandrerelevene møter fa

Et steinkast fra Trondheimsveien har Rosenhoff voksenopplæringscenter for innvandrere siden 1984 hatt lokaler i en nedlagt ungdomsskole. Rosenhoff er det største opplæringscenteret i landet med 3500 elever og 200 lærere. I fjor høst deltok mer enn 30 000 voksne innvandrere i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap på landsbasis. Deltakere som har utdanning tilsvarende grunnskole fra hjemlandet, får tilbud om et såkalt A-løp som er opp til 850 timer. Deltakere som har mindre grunnutdanning, får tilbud om et såkalt B-løp, som er opp til 3000 undervisningstimer. Regjeringen har foreslått å gjøre deler av denne opplæringen obligatorisk.

*Bare hengslene er igjen av skoleporten på Rosenhoff. Marie Aalen har norsk hovedfag og historie og italiensk i fagkretsen. Hun har arbeidet på Rosenhoff siden 1987.
Foto: P.T.L.*

Per Thorvald Larsen
lektorbladet@norsklektorlag.no

Norsk Lektorlags skoletillitsvalgte Marie Aalen tar imot Lektorbladet i en solfylt skolegård. Skoleanlegget på Rosenhoff virker svært nedslitt, og innvandrerelevene kan i slike omgivelser knapt føle at de går på skole i et rikt land. Fattigdommen i Oslo-skolen er vel kjent gjennom media, men det gjør inntrykk på en besøkende å se hvor langt forfallet virkelig er kommet. Marie Aalen og Lektorbladets medarbeider samtaler på lærerværelset på en sofa der stofftrekket er slitt av og vi sitter rett på skumgummien. (Men skolen har vedtatt å fornye møblelementet til høsten).

- Voksenopplæringen for innvandrere er en del av norsk skole som er ukjent for mange. Hvilke utfordringer er det skoleslaget står overfor?

Undervisningen vår er inne i en omstillingsprosess. Man har vedtatt en ny introduksjonslov som skal gjelde fra 1.9.04. Den skal gi flyktninger 30 timers lønnet opplæring pr. uke i 2 år for at man skal sikre en god integrering, og for at innvandrerne kommer raskere i lønnet arbeid.

Dette kan føre til omorganisering fordi vi må samarbeide med andre instanser,

for eksempel sosialkontor og arbeidskontor, som lager en karriereplan for den enkelte og gir mer enn bare norsk-opplæring. Det foreligger også et forslag om at alle innvandrere fra land utenfor EØS – området skal ha plikt til 300 timers opplæring – i dag er det bare en rett. Dette mener jeg er positivt, men 300 timer er selvsagt for lite for de fleste.

ELENDIG VEDLIKEHOLD

- Hvilke problemer vil du peke på spesielt her på Rosenhoff?

De fysiske forholdene for lærere og elever er ikke de beste. Inventaret er svært nedslitt, og vi har for dårlig med utstyr. Dette gjelder for eksempel AV-samlingen. Vi har 4 videoer til over 2000 elever her på hovedskolen og et dårlig datarom med brukte maskiner. Språklåben er gammeldags. Vi ligger etter i ny teknologi i språkundervisningen, som jo er så viktig for elevene våre. Vi har kort og godt for lite midler. I tillegg er det usikkert om det finnes midler til å ferdigstille og sette i drift det nye ventilasjonsanlegget, som gjorde skolen til en byggeplass i hele fjor.

- Skyldes problemene dårlig ledelse ved skolen?

Det er vilje hos ledelsen til å gjøre noe med forholdene, men det er vanskelig på grunn av ressursituasjonen, som jo

ttigdommen i norsk skole

*Her kan du sitte rett på skumgummen!
Skoletillitsvalgt for NLL Marie Aalen. Foto: P.T.L.*

avgjøres av skoleetaten sentralt. Jeg er usikker på om de virkelig forstår behovene våre.

KLASSESTYRERTILLEGGET BLE TATT FRA OSS

Har du inntrykk av at innvandrerelevne blir ekstra lavt prioritert i Oslo kommune? Kommunens handlemåte da de tok ifra lærerne klassestyrertillegget i 1999, kan tyde på det. Alle Rosenhofflærerne hadde siden 1989 hatt en klassestyrertime der de kunne utføre en rekke oppgaver for å dekke denne elevgruppens behov for veiledning. Dette ble tatt fra oss i 1999. Dermed ble også lærernes mulighet til å følge opp elevene sine utenfor klasserommet sterkt redusert. Dette står i sterk kontrast til den uttalte målsettingen om å styrke elevenes integrering i samfunnet. Denne klassestyrersaken er nå til behandling i rettssystemet, og vi håper på at vi får timen tilbake.

VANSKELIG Å DRIVE FAGFORENINGSARBEID

- Hvordan er det å være tillitsvalgt for Norsk Lektorlag på en så stor skole som Rosenhoff?

Det er vanskelig å være tillitsvalgt fordi medlemmene er spredt på både dag- og kveldsundervisning og på flere filialer. I tillegg har Utdanningsforbundet med

sine 170 medlemmer stor tyngde i skolemiljøet. Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag har hatt litt forskjellig holdning til lønnsoppgjøret, som var svært vanskelig å håndtere i kollegiet.

STRID OM LOKALE TILLEGG

- Hvordan forløp det lokale lønnsoppgjøret? Områdesjefen i kommunen satte taket på antall lærere som skulle få tillegg til 25%. Dette gir et snitt på 3 lønnstrinn pr. lærer. Men det var flere enn disse som kunne fortjene tillegg ut fra kriteriene. Derfor ble det et vanskelig valg for lønnsutvalget ved skolen. Utdanningsforbundet krevde at det skulle ordnes ut fra en pro rata – fordeling mellom organisasjonene, dvs. at det skulle være 25% av medlemmene i hver organisasjon

som fikk. Dette var jeg helt uenig i. Jeg mener at lærerne må vurderes uavhengig av organisasjonstilhørighet. Det ble vanskelig å velge hvilke tre lærere av NLLs medlemmer som skulle ha tillegg.

- Hva mener du om lokal lønnsfastsettelse?

Jeg håper at individuell lønnsfastsettelse kan føre til noe positivt på lang sikt. Det kan være en oppmuntring for den som tar etterutdanning og yter en ekstra innsats. Vi må dessuten prøve å finne måter å evaluere innsatsen i klasserommet på, slik at lærerens primære oppgave også blir verdsatt, nemlig undervisningen. Det er ikke imot vår yrkesstolthet å vise fram hva vi er gode i, sier en engasjert Marie Aalen til slutt.

Voksne fra mange land lærer norsk på Rosenhoff. Foto: P.T.L.

Ny giv i Latvia

Av Magne Aasbrenn

Latvia er eit land som stadig oftare dukkar opp i norske media. Hit blir norske arbeidsplassar flytta, her gjekk Eurosong-finalen, og her dukkar stolne norske cabin cruiserar opp. Korleis er skolevesenet i dette "nye", fattige, men ambisiøse landet?

Det er få Melodi-Grand Prix-arrangørar som inkluderer to sider historie om bl.a. Molotov-Ribbentrop-pakta og fangetransportar til Sibir i det offisielle programheftet for festivalen. Likevel gjorde dei det i Latvia da den europeiske slagerkonkurransen blei arrangert i Riga i vår.

Latvia har berre vore sjølvstendig frå Sovjetunionen/Russland sidan 1991, og dei er nå i den fasen som ein gammal norsklærer kjenner igjen som "Nasjonaromantikken". Her er eit land som skal opp og fram, og det som finst av lokal kultur, blir stolt vist fram til dei besøkande. Blant attraksjonane er livet på ein latvisk bondegard og sarte tonar frå det langeleik-liknande nasjonalinstrumentet "kokle".

I strevet for å riste av seg minna av særleg sovjetisk, men også svensk og tysk okkupasjon, har Latvia nå sloppe til norske pengefolk. I gatebiletet i hovudstaden Riga er det ingen mangel på norske firma-logoar. Dressmann, Rimi, Maxi, Nille, Sandvik – alle er der. Og faktisk

nesten på annankvart hjørne er det ein Narvesen-kiosk.

Ukjent for mange er det at det finst fleire skolar med norsk som undervisningsfag i Latvia.

Samarbeid mellom regionar

Østfold fylkeskommune har hatt eit samarbeid med Cecis-regionen i Latvia sidan 2000. Samarbeidsavtalen er retta mot ei rekke område som utdanning, demokrati, kultur og næringsutvikling. Spesielle målgrupper er barn og ungdom, entrepenørar, lærarar og politikarar.

I haust skal skolar i Østfold blant anna ha besøk av latviske gymnasiastar som har norsk som fag. Dei kjem frå "Nordisk Gymnas", som ligg mellom grå bustadblokker i den svært sovjetiskinspirerte Riga-forstaden Zolitude. Kontaktperson er viserektor Inga Lande (som trass i navnet ikkje har norsk tilknytning). Skolen her er ein som elevane søker seg spesielt til. Aldersspennet blant elevane er stort, frå sju til atten. I tillegg til latvisk lærer elevane engelsk

frå første klasse, og frå og med 5. klasse må dei velje enten tysk eller russisk. Så, frå tiande skoleår, vel elevane enda eit fremmedspråk, og på denne skolen kan dei da ta dansk, norsk, finsk eller svensk.

Skoleåret 2002-2003 var det 38 som lærte dansk, 51 som lærte finsk, 80 som lærte svensk, og 70 som lærte norsk.

Dei to kvinnelege lærarane i "norskseksjonen" er begge latviske og har lært norsk ved sjølvstudium og ved kortare opphald i Noreg. Begge imponerer ved å snakke veldig godt norsk. Læreboka dei brukar, er den som mange innvandrarar i Noreg kjenner til, "Ny i Norge". Som vi kan konstatere ved sjølvsyn, er dei aller fleste norsk-elevane jenter. Vi spør om dei kan syngje ein song for oss, og da blir det "Se min kjole, den er grønn som gresset".

Skolen vil gjerne ha norske lærarar også, men da må det nok ein god porsjon idealisme til, for lærarlønna her ligg på ca 6% av ei norsk lønn.

Norskklasse i Riga! Foto: M.Aa.

Det latviske kulturakademiet

Det latviske kulturakademiet ligg i i eit russisk nabolag i Riga. Rektor er Perteris Lakis, som er ein kjend filosof i heimlandet. Leiaren for nordistikk, Snorre Karkonen Svensson, er nordmann. Vi får helse på unge, kvinnelege dansklærarar som begge har det felles at dei snakkar dansk slik at ein nordmann trur dei er danske. Berre den danske guiden vår hører aksenten.

Norskstudentane ved høgskolen helsar vi også på. Flest jenter her også.

Ei artig lenke mellom latvisk og skandinavisk litteratur er at det første skodespelet som blei omsett og framført på ein latvisk scene, var Jeppe på Bierget. I det siste har høgskolen bl.a. studert Gjengangere av Ibsen.

Magne Aasbrenn og kollega Margareth Berrum utafør det Nordiske Gymnaset i Solitude, Riga. Foto: Privat

Cesis

Cesis er ein mindre by ein dryg times kjøring nord-aust for Riga. Mysen vidaregåande skole har oppretta kontakt med den statlege vidaregåande skolen her. Dette ser ut til å vere ein svært ambisiøs skole, og dei har da også vore med og blitt skole nr. tre i ei landsdekande tevling i latvisk litteratur. Ein av elevane har det vanlege latviske jentemnamnet Līga. Ho har vore utvekslingsstudent i Farsund og talar klingande sørlandsdialekt.

Det ho spesielt beundrar ved det norske skolesystemet, er at alle elevar, også dei med ulike handikap, blir inkluderte i skolen. I Latvia blir slike ungdommar gøynde bort, seier ho. Møtet ho har hatt med det norske skolesystemet, inspirerer ho til å arbeide for meir integrering i Latvia. På spørsmål om kva norsk skole kan lære av latvisk skole, svarar ho at ho sakna kreative fag, som dans, song og keramikk i den vidaregåande skolen ho gjekk på i Noreg.

Akkurat det kunstarlege er eit satsingsområde i Cesis. Etter vanleg skoledag går mange elevar på frivillig kulturskole om ettermiddagen.

Vi som har fått nokre korte glimt av den latviske skolen, sit igjen med mange inntrykk. Noko som er slåande, er kor unge dei fleste lærarane er, samanlikna med den lett grånande flokken ein ser på dei fleste norske vidaregåande skolar. Men eigentleg er jo ikkje dette så rart; i eit ungt land med mange nye skolar blir det nødvendigvis mange unge lærarar også.

Utveksling til gjensidig glede?

I mange av dei internasjonale prosjekta som norske skolar deltar i, ligg det eit problem i at berre den eine parten eigentleg er interessert i elevutveksling. Våre elevar vil gjerne vekslast ut til England og Frankrike, men engelske og franske skolar synest ikkje elevane deira har noko å lære i Noreg. I Latvia eksisterer det altså elevgrupper som gjerne ville ha ei veke i Noreg, og som vil ha

stort utbyte av det fagleg. Dei har jo norsk som fag på skolen! Eit problem er at dei ikkje har råd til reisa, på den andre sida treng ikkje den reisa koste så mye om dei brukar båt og buss.

Og kva kan så norske elevar lære i Latvia? Kanskje først og fremst historie og samfunnsfag. Vi snakkar her om eit land som kjende kvart einaste utviklingsstrinn i det blodige 20. hundreåret i Europa på kroppen.

Kanskje får Eurosong-artist Jostein Hasselgård følge av mange fleire norske ungdommar på tur til Latvia etter kvart?

Bak Narvesen kiosken: Den ortodokse katedralen i Riga. Foto: M.Aa.

KVALITET FRA KVALITETSUTVALGET?

En tykk rød bok på over 400 sider med tittelen "I første rekke" – dette er Kvalitetsutvalgets innstilling som utvalgsleder Astrid Søgne overleverte statsråd Kristin Clemet på en pressekonferanse i Olje- og energidepartementets bygg torsdag 5.juni. Det var høytidsstemning da utvalgsinnstillingen ble utdelt til et samlet pressekorps og en rekke representanter for Skole-Norge. Innstillingen syntes umiddelbart å vekke få negative reaksjoner hos tilstedeværende – den eneste som gryntet, var utvalgsmember Anniken Huitfeldts baby.

Kommentarene fra politikere og presse var forholdsvis lavmælte i dagene etterpå, og det eneste etterspillet synes å være debatten om heldagsskolen som kom i sommervarmen .

- Dersom de fleste forslagene blir gjennomført, vil det bety en omfattende skolereform som det er all grunn til å se grundig på, sier leder i Norsk Lektorlag Gro Elisabeth Paulsen til Lektorbladet. –Det er derfor viktig å at Norsk

Lektorlag som organisasjon setter seg grundig inn i saken slik at vi kan levere en vel begrunnet høringsuttalelse innen fristen den 15. oktober.

Utvalgsinnstillingen er svært ordrik og omfattende. Lettest tilgjengelig er de 117 konkrete forslagene til endringer i norsk skole . Det som ifølge utvalget skal være "i første rekke", er:

- Økt læringsutbytte for alle elever og lærlinger. Begrepet spesialundervisning utgår. Opplæringslovens bestemmelser om tilpasset opplæring forsterkes.
- Elevene og lærlingenes grunnleggende ferdigheter (basiskompetanse) prioriteres gjennom hele grunnopplæringen.
- Inkluderende skolemiljøer
- Lærernes og instruktørens faglige, fagdidaktiske og pedagogiske kompetanse
- Skolen som lærende organisasjon i samarbeid med arbeids- og næringsliv

Kvalitetsutvalget anbefaler at:

- Barnehagen blir en del av utdanningen, og at den blir gratis for alle femåringer

- Skoledagen på småskoletrinnet forlenges. Det legges mer vekt på lesing, skriving og regning

- Alle elever har hver dag en periode med fysisk aktivitet

- Ungdomsskolen og videregående opplæring sees mer i sammenheng. Det innføres programfag til valg på ungdomsskolen som tilsvarer de nye utdanningsprogrammene i videregående opplæring.

- Teknologi og design innføres som et eget fag i ungdomsskolen.

- Avgangsprøven i grunnskolen faller bort når de nasjonale prøvene innføres.

- Vurdering ved hjelp av mappe/portefølje tas i bruk i hele grunnopplæringen.

- Realfag og 2. fremmedspråk styrkes. 2. fremmedspråk blir obligatorisk fra første år på ungdomstrinnet.

- Det innføres 8 utdanningsprogram i videregående opplæring. Hovedmodellen for fagopplæring videreføres. Elevene gis rett til å komme inn på det utdanningsprogrammet de har som sitt primærønske.

- Det innføres modulbaserte, gjennomgående læreplaner for hele grunnopplæringen.

- Elever i videregående opplæring får anledning til å starte på høyere utdanning eller i fagskole mens de er elever på videregående nivå.

- Kravet om generell studiekompetanse for opptak til høyere utdanning faller bort.

- Grunnopplæringen for voksne sikres.

- Obligatorisk eksamen i norsk hovedmål og sidemål avskaffes.

- Karakterskalaen A – F erstatter dagens skala.

Her er nok å ta fatt i for de som vil tenke gjennom konsekvenser for lærere og elever i skolehverdagen! Du finner hele innstillingen på www.odin.dep.no.

Gemyttlig stemning da utvalgsleder Astrid Søgne overrakte Kvalitetsutvalgets innstilling til en fornøyd statsråd Kristin Clemet.

Lite tydet på at den blå statsråden syntes boken var for rød, til tross for flere forslag som kan oppfattes som en videreføring av Arbeiderpartiets skolepolitikk. Foto: P.T.L

Skal krav om generell studiekompetanse forsvinne?

En kritisk analyse av Kvalitetsutvalgets innstilling

Av Gro Elisabeth Paulsen, leder i Norsk Lektorlag

Foto: P.T.L.

Leder i Norsk Lektorlag Gro Elisabeth Paulsen gir i denne artikkelen en kritisk analyse av Kvalitetsutvalgets innstilling. Hun stiller seg i artikkelen skeptisk til at flertallet i utvalget tror at man kan heve kvaliteten i skolen ved å fjerne kravet om generell studiekompetanse for opptak til høyere utdanning.

Hun savner en grundigere drøfting av hva en forsterket rett til individuelt tilpasset opplæring for alle vil bety i praksis. Både den prinsipielle, pedagogiske siden og den ressursmessige siden ved dette burde vært utredet nærmere. Lederen i Norsk Lektorlag er kritisk til at norskeksamen skal reduseres til en eksamensdag.

Gro Elisabeth Paulsen ser positivt på at flertallet i utvalget ønsker å beholde dagens ordning med 13 års skolegang. Hun ser det også som positivt at utvalget vil legge sterkere vekt på lærernes faglige kvalifikasjoner og understreker at læreren har en nøkkelrolle. Dette gir bud både om en bedre og mer spesialisert grunnutdanning og etterutdanning av lærergruppene, mener Gro Elisabeth Paulsen.

Høringsfristen for Kvalitetutvalgets innstilling er 15.oktober.

Kvalitetsutvalget for grunnpoplæringen avla 5. juni sin innstilling om kvalitetsheving i skolen. På mange måter er innstillingen oppløftende lesing for den som har vært bekymret for utviklingen i norsk skole de siste tiåra. Hovedinntrykket er at utvalget enstemmig slutter opp om at læringsutbyttet i skolen bør bli bedre. Flere innspill er gode og kan utvilsomt bidra til en kvalitetsheving, slik som forslaget om at skolene skal ha faglige ressurspersoner innenfor norsk, matematikk og engelsk. Det skulle bare mangle, og det er på tide at slike krav formaliseres. Det er mer tvilsomt å tro at man hever kvaliteten ved å fjerne krav til generell studiekompetanse og heller postulere at all videregående opplæring heretter "skal gjøre elevene generelt studieforbereket."

Elevenes helhetlige læringsutbytte er det viktigste kriterium for kvalitet i skolen.

Kvalitetsutvalgets endelige innstilling inneholder 117 enkeltforslag om endringer og tiltak som kan bidra til kvalitetsheving. Den omfattende utredningen¹ kan vanskelig presenteres fyldestgjørende i en kort artikkel, men jeg vil her peke på noen hovedtendenser og viktige forslag.

Vi har hatt en lang debatt om hva som skal legges i begrepet kvalitet i forbindelse med skole. De ulike meningene om dette gjenspeiler ulike syn på hva som egentlig er skolens oppgave. Utvalget slår fast at "opplæringens viktigste formål er at elevene lærer", og at begrepet kvalitet i skolen må knyttes til læringsresultater. Dette er en gledelig avklaring og en vending bort fra tendensen til å gjøre skolen til kun et sted å være.

Men hva skal så elevene lære?

Basiskompetanse og fordypningskompetanse.

Utvalget vil bruke begrepet kompetanse om det elevene skal ha lært. Dette begrepet innebærer at elevene skal kunne anvende de kunnskaper, ferdigheter og holdninger de har tilegnet seg. Videre peker utvalget på at dagens lære-

planer er svært omfattende, og at alt synes like viktig. Man ønsker å snevre inn og tydeliggjøre hva som er det aller viktigste. Derfor innføres begrepet basiskompetanse som omfatter 5 områder. 1: Lesing, skriving, regning og tallforståelse. 2: Engelsk. 3: Digital kompetanse, som inkluderer kunnskaper og holdninger som gir beredskap til å ta i bruk ny teknologi. 4: Læringsstrategier og motivasjon for å kunne drive selvregulert læring. 5: Sosial kompetanse, som innebærer effektiv kommunikasjon, språklige ferdigheter, samarbeidsevne og bevissthet om kulturer og tradisjoner. Utvalget legger vekt på at skolen på ingen måte skal ta sikte på å gjøre elever ferdig utdannet, men skal gi alle en best mulig basis for livslang læring. Utvalget skriver at fagene i skolen blir det sentrale bruks- og øvingsfeltet for basiskompetansen, og alle fagplaner skal inneholde moduler med fagspesifikk fordypning og moduler med basiskompetanse. Det understrekes at det er innenfor en faglig sammenheng at basiskompetansens elementer får et innhold og en mening. Skolefagene, slik vi kjenner dem, blir dermed fortsatt hovedinnholdet i skolen. Det er også meningen av modulsystemet skal gi en klar faglig progresjon. Begrepet fordypningskompetanse betegner den faglige fordypningen innen ulike fag.

Læreren og lærerens kompetanse.

Utvalget skriver at nøkkelen til en bedre skole ligger i samhandlingen mellom elev og lærer. Det vises til forskning på området og konkluderes med at den gode lærer er en god leder, er faglig kompetent, har en strukturert plan bak opplæringen, varierer metoder og improviserer når det trengs. Utvalget viser til forskere som advarer mot å tro at kun engasjement er nok, for det kreves kognitive evner som grunnlag for faglig dyktighet og evne til refleksjon og teoretisering over egen praksis. Utvalget mener at det er all grunn til å spørre om faglig kompetanse under 5 vektall kan ansees som tilstrekkelig for å undervise

i norsk, engelsk og matematikk i grunnskolen. Det skriver at dette vil være spesielt kritisk på ungdomsskoletrinnet, og at kravet burde ligge på 20 vektall eller mer. Utvalget følger opp denne vurderingen ved å foreslå at lærerutdanningen skal bli mer differensiert ved at det skal kreves faglig fordypning i forhold til det trinnet man ønsker å undervise på. Dette er et oppløftende signal. Et annet viktig signal er forslaget om at skolene skal ha faglige ressurspersoner innenfor norsk, engelsk og matematikk. En konsekvens av utvalgets vurderinger bør bli at disse ressurspersonene må ha minst 20 vektall på barnetrinnet. Lektorene, med 70 vektall i sitt hovedfag, vil peke seg ut som kompetente til å være de faglige ressurspersoner på ungdomstrinnet og i videregående, og vil også kunne ivareta kontakten med høyskoler og universitet. Dersom skolen skal kunne tilby mer fleksibel og tilpasset opplæring med moduler hentet fra ulike faglige nivåer i skolesystemet, kan man bruke lektorenes dobbelte forankring i et forskningsbasert hovedfag og i praktisk pedagogikk blant barn og unge til å bygge de nødvendige broer. Utvalget er klar over at det kan bli vanskelig å skaffe nok lærerkompetanse, men drøfter ikke hvordan skolen skal bli en arbeidsplass som tiltrekker seg høyt kvalifisert arbeidskraft. I spørsmålet om hvordan man skal skaffe nok lærere til det 2. fremmedspråket foreslår utvalget å løse problemet ved økt bruk av informasjonsteknologi. Dette er en teknologioptimisme som kanskje er vel naiv? Utvalget understreker flere steder at alle lærernes kompetanse stadig må vedlikeholdes og utvikles. Dette må innebære mer enn tilfeldige, korte kurs og vil kreve at arbeidsgiversiden i skolen tar denne oppgaven mye mer alvorlig enn det som har vært vanlig hittil.

Mange enkeltforslag

Som sagt inneholder innstillingen en lang liste med forslag og innfører delvis nye begreper som markerer endring. Mest omtalt i mediene er forslagene om

¹NOU 2003: 16, finnes på <http://www.dep.no/ufd/norsk/publ/utredninger/NOU> Jeg vil anbefale interesserte lesere å sette seg inn i de konkrete forslagene som berører aktuelle fag. Disse listes opp i en seks siders oversikt som utgjør kapittel 2.4

økt timetall på barnetrinnet, mer fysisk aktivitet, innføringen av et nytt fag kalt teknologi og design på ungdomstrinnet, obligatorisk 2. fremmedspråk i grunnskolen og flere matematikktimer. Utvalget foreslår videre at elevene skal få mulighet til å velge programfag² i ungdomsskolen, og også at de skal kunne gjøre unna moduler som tilhører videregående skole i tillegg til den obligatoriske fag- og timefordelingen på ungdomstrinnet. Likeledes skal elevene få mulighet til å velge moduler som hører til i høyere utdanning allerede mens man går på videregående. Modulsystemet skal kunne gi en fleksibilitet i strukturen som gjør det mulig å differensiere i valg av fag, nivå, omfang og progresjon og på tvers av studieprogrammene i videregående. Samtidig skal elevene tilhøre basisgrupper basert på årstinn. Disse basisgruppene skal altså erstatte dagens klasser.

Utvalget foreslår også å slå sammen alle dagens studieretninger til 8 studieprogram hvorav 7 blir yrkesrettet og ett er studiespesialiserende, mens alle skal "gjøre studieforberedt."

Og alle problemer løses ved forsterket krav om tilpasset opplæring for alle

Utvalget skriver i innledningen at skolen både skal reflektere samfunnsutviklingen og være premissleverandør for samfunnsutviklingen. Skolen er ikke en serviceinstitusjon som skal fallby utdanningstjenester til kunde- eller klienteleven. De fleste forslagene peker i retning av en skole som skal stille sterkere faglig krav og være mer målrettet helt fra elevene begynner på skolen. "Lekpregede

aktiviteter på småskoletrinnet skal ta utgangspunkt i kompetansemål i læreplanen." Det synes å være på barnetrinnet at mindretallet ser for seg muligheter til en effektivisering som kan forsvare å korte skoletiden ned igjen til 12 år. Dette er lite realistisk. Skal vi makte å heve

den faglige kvaliteten i skolen, må vi beholde 13 års skolegang slik at elevene blir mest mulig modne innen de avslutter grunnsopplæringen.

Den økte vektleggingen av basisferdighetene, flere matematikktimer og kravet om 2. fremmedspråk gir bud om en skole som samlet sett blir mer teoretisk. Disse ambisjonene gjør at behovet for differensiering vil bli stort. Samtidig skriver utvalget at evalueringen av R97 tyder på at målet om tilpasset undervisning er vanskeligere å nå enn tidligere antatt. Likevel satser utvalget på at sterkere vektlegging av retten til tilpasset opplæring skal gi en god og inkluderende skole for alle. Kravet om tilpasset opplæring skal gjøres mer forpliktende for kommuner og fylkeskommuner. Mye taler for at dagens ordning med spesialundervisning ikke gir de resultater man ønsker, og utvalget foreslår å avvikle ordningen og gjøre skolen om til et læringsmiljø der forskjellighet verdsettes positivt. Elever skal altså ikke måtte skaffe seg en diagnose for å få rett til individuell oppfølging. På skolenivå vil kontaktlærer / leder for basisgruppen få ansvaret for den individuelle oppfølgingen i samarbeid med skolens rådgiver. Utvalget skriver at skolens innsats først og fremst må konsentreres om å tilrettelegge arbeidet med basiskompetansen slik at så å si alle kan tilegne seg denne. Utvalget påpeker at kravene til fred og arbeidsro for alle elevene vil være sentralt. I prinsippet vil retten til tilpasset undervisning i større grad enn i dag også gi elever med spesielle begavelser rett til et skoletilbud som utvikler disse.

I utgangspunktet er tilpasset undervisning en generøs og vakker tanke som alle nikker velvillig til. Det er imidlertid problematisk at utvalget ikke drøfter hva som ligger i begrepet tilpassning. Sammen med begrepet elevautonomi kan begrepet lett tolkes dithen at eleven

har krav på at skolen retter seg etter elevens egne vurderinger og modenhet på ethvert tidspunkt. Hvor går grensen mellom urimelig press og rimelig krav om at det er eleven som skal tilpasse seg? Gode læringsresultater avhenger av at lærerne stiller krav til den enkelte elev om å yte noe som eleven ennå ikke kan, og som det kanskje er ubehagelig å streve med. Retten til tilpasset opplæring må knyttes til tydelig uttalte rammebetingelser. Dersom skolen styringsdokumenter forblir uklare på dette området, vil vi havne i et uføre. Innstillingen drøfter i liten grad denne problematikken. Fra mitt ståsted, med undervisningspraksis i allmenne fag i videregående skole der hver lærer normalt har 120 elever i sine fag, virker utvalgets tanker om individuell tilpassning noe luftige. Man disponerer innenfor denne rammen totalt 22 minutter per elev per skoleuke, inkludert tid til lærers eventuelle behov for faglig oppdatering og samarbeid med andre lærere for å møte denne elevens behov. Ambisjonene om individuell tilpassning er og blir lite realistiske dersom de ikke knyttes tydeligere til spørsmålet om ressursbruk.

Vil vi få tydelige vurderingskriterier for helhetlig kompetanse?

Utvalget foreslår å beholde begrepet helhetlig kompetanse om summen av basiskompetanse og fagkompetanse. Utvalget skriver også at kompetansemålene klart og tydelig skal uttrykke forventet evne til praktisk bruk og anvendelse av de tilegnede kunnskapene, ferdighetene og holdningene. Disse må videre kunne dokumenteres og vurderes innenfor et vurderingssystem som vektlegger alle sider ved den helhetlige kompetansen. Er dette virkelig mulig? Erfaringer fra skolen så langt viser at begrepet helhetlig kompetanse i praksis er uforenlig med kravet om at målene skal uttrykkes klart og tydelig, at de skal kunne dokumenteres og vurderes. Det er for lett å hoppe over spørsmålet om hvordan holdningsdelen kan operasjonaliseres. Den etiske siden bør også drøf-

²Et programfag er et fag knyttet til et av de 8 studieprogrammene i videregående skole, tilsvarende dagens studieretningsfag. Elevene i skal altså allerede på ungdomstrinnet få en viss innføring i de fagene det kan være aktuelt å velge når de kommer til videregående skole.

Skoledirektør Astrid Sognen er leder for Kvalitetsutvalget. Hun var statssekretær for Gudmund Hernes.

tes. Med utgangspunkt i den generelle læreplanen og ideen om at helhetlig kompetanse, inkludert holdninger, skal operasjonaliseres og vurderes, kan vi havne i en situasjon der vi vil sette karakter på elevens personlighet, ikke på elevens faglige prestasjoner. Mange forstår og anvender begrepet slik at elevens flid, eller politiske holdninger i forhold til spørsmål som likestilling eller miljø, skal ligge til grunn for fagkarakteren. Begrepet helhetlig kompetanse legitimerer i praksis bruk av trynetillegg. Personlig er jeg forundret over at elevenes talsmenn ikke er mer skeptisk til elevens rettssikkerhet når dette begrepet brukes ved vurdering som gir standpunkt karakter.

Utvalget viser til evaluering av R97: "På grunn av manglende definerings av læringsmål for tema- og prosjektarbeid ble vurderingen av elevenes arbeid og utvikling usystematisk og tilfeldig." Utvalget foreslår at det utarbeides kompetansebaserte vurderingskriterier knyttet til læreplaner i alle fag for på den måten å gjøre vurderingen bedre. Fagmiljøene som skal utarbeide vurderingskriterier, bør etter min mening forsterkes med folk med faglig kompetanse innen etikk og filosofi, slik at "holdningsmåla" i den helhetlige kompetansen blir forsvarlig behandlet. Etter min mening ble det begått slurv og forsømmelser på dette området da R94 ble implementert i skolen.

Utvalget foreslår også at all vurdering, inkludert eksamensordningene, skal baseres på mappevurdering. Innstillingen mangler en drøfting av fordeler

og ulemper ved å innføre et slikt system i alle fag. Mappevurdering er en tidkrevende arbeidsform som lett kan bli til byråkratiske pliktøvelser som dreier seg om kvantitet i stedet for kvalitet.

Ledelse handler om å oppnå resultater

Utvalget understreker altså at det er elevenes læringsutbytte som må være skolens viktigste mål. Utvalget skriver at evalueringen av R97 tyder på at uklare og utydelige krav synes å være et trekk ved for mange av læringsaktivitetene. Som skolekritikere har påpekt, må det skilles mellom produktivitet og aktivitet. Vi er mange som har opplevd at skolens ledelse, fra departementet til den enkelte rektor, har vært fornøyd så lenge man har kunnet fremvise aktivitet, slik som forsøk med nye organisasjonsformer og arbeidstidsordninger, men uten å ta hensyn til om aktivitetene fører til mer og/eller bedre læring. Det er derfor meget positivt at utvalget mener at skoleledelse heretter skal fokusere på hvordan alle endringer og tiltak kan bedre elevenes læringsutbytte.

Evalueringen av R97 viser også at mange lærere, særlig på ungdomstrinnet, kvier seg for å gi elevene tydelig kritisk faglig tilbakemelding, og at dette må endres hvis elevene skal få bedre læringsresultater. Da må faktisk både skolens og lærernes faglige autoritet styrkes. Hvordan vil departement og kommuner og fylkeskommuner bidra til det?

Ikke alle forslag tyder på at faglige krav skal verdsettes

Hele innstillingen bærer preg av et syn på kompetanseoppbygging som viktig. Utvalget skriver også at de har et helhetlig læringssyn som innebærer at man erkjenner at det finnes mange arenaer for læring. Jeg savner derfor en bevissthet i innstillingen om den totale skolekulturen som arena for læring. "Å gjøre framtidens studenter mer reelt studieforberedt er nå en særlig utfordring for den videregående opplæringen," skriver utvalget. Så foreslår de altså at alle de 8

utdanningsprogrammene (ny betegnelse for studieretninger) i videregående skal "gjøre elevene generelt studieforberedt", og at kravet om generell studiekompetanse bortfaller. Likeledes foreslår de å fjerne kravet om at man skal bestå en eksamen etter grunnskolen. Likeledes foreslår de å fjerne den obligatoriske eksamen i skriftlig hovedmål for alle studieprogram (studieretninger) som fører fram til studiekompetanse. I det studiespesialiserende programmet skal elevene trekkes ut til kun én skriftlig eksamen i norsk, enten hovedmål eller sidemål. Å fjerne eksamener i norsk skriftlig er det motsatte av faglig kvalitetsheving. Når utvalget ellers framholder behovet for tydeligere og målbare krav, er det rart at de vil fjerne eksisterende ordninger som faktisk opprettholder slike krav. Disse forslagene svekker utvalgets hovedretning.

En viktig side ved "helhetlig kompetanse" i et pluralistisk og vekslende samfunn som vårt er kompetanse i å gjøre valg og å stå for sine valg. Barn og unge må læres opp til å ta sine valg, og til å ta

konsekvensene av de valgene de gjør.

Begrepet helhetlig kompetanse legitimerer i praksis bruk av trynetillegg.

Jeg synes utvalgets innstilling blir for ullent overfor dette helt sentrale spørsmålet i forhold til sosialisering og

oppdragelse. Hvis det er et problem at lærere i klasserommet ikke makter å stille eksplisitte og klare faglige krav til elevene, bør vi ha et system som støtter lærere som prøver det. Jeg er enig med utvalget når de skriver at "Rektor må til enhver tid praktisere sin skoles verdier og være aktivt forbilde for sitt voksenpersonale og elevene." Alle vet at pedagogisk troverdighet avhenger av samsvar mellom ideologi og praksis, og at skoleledelsen må være et forbilde i så måte. Når utvalget påpeker at det trengs økt oppmerksomhet mot kvalitet og læringsresultater i skolen, er det derfor også en påminnelse til politikere og skolebyråkrater om deres rolle som ledere og forbilder innenfor utdanningssystemet. Viser de gjennom sine handlinger at de verdsetter faglig kvalitet høyt?

- Slipp husmannen inn i ungdomsskolen!

- Stoffet om husmannsvesenet passer riktig godt på ungdomstrinnet, så man må slippe husmannen inn i ungdomsskolen, sier artikkelforfatter Ole Peder Kjeldstadli til Lektorbladet. Kjeldstadli arbeider på Ener ungdomsskole i Hamar, og vil også være kjent for Lektorbladets lesere som forfatter av spalten "Kort og historisk" i bladet.

- På hvilket klassetrinn synes du emnet faller naturlig inn?

- Det må være i 8. klasse, der Norge på 1800-tallet er et aktuelt tema. Husmannsvesenet egner seg som tverrfaglig prosjekt, gjerne med lokal vinkling. Man kan trekke inn matematikk, norsk, tegning og drama ved siden av historie og. Som et hjelpemiddel vil jeg sterkt anbefale "Digitalskolen" som man finner på nettet. Der har de et flott opplegg om husmannsvesenet på 1800-tallet. Det er et godt opplegg der elevene kan bruke folketellinger fra sin egen kommune. Elevene finner gode oppgaver, som de kan sammenlikne med stoffet fra læreboka, forteller Ole Peder Kjeldstadli.

- Enda mer spennende kan det bli om en har tilgang til noen husmannskontrakter, føyer Kjeldstadli til. Da kan en sammenlikne kontraktene med husmannsloven av 1851. Da får vi et godt inntrykk av hvor vanskelig det var å skulle bedre en klasses sosiale vilkår gjennom lovgivning, sier artikkelforfatteren. Leserne må for øvrig gjerne bruke denne artikkelen som kildemateriale i undervisningen!

Ole Peder Kjeldstadli underviser ved Ener ungdomsskole i Hamar. Han er nestleder i Hedmark Lektorlag. Foto:P.T.L.

Fagtorget

Husmann med eiendomsjord?

Husmannens vilkår gjennom tidene

Av Ole Peder Kjeldstadli

En husmann var en jordbruksarbeider som leide hus med jord av en gårdeier som oftest mot å utføre pliktarbeid på gården. Denne artikkelen om husmannens kår bygger i hovedsak på kilder jeg gikk gjennom da jeg skrev hovedfagsoppgaven min i historie høsten 1973. Da skrev jeg om opprettelsen av "Den norske arbeiderbrug- og boligbank", en statlig bank som ble opprettet i 1903 for å gi økonomisk støtte til husmenn og andre jordbrukskyndige som ville skaffe seg det som ble kalt et arbeiderbruk. Et slikt selveiet bruk skulle gi akkurat nok arbeid til at bruket alene ikke skulle gi full sysselsetting. Poenget var at jordbruksarbeiderne skulle bli boende på bygda og sikre gårdbrukerne den nødvendige arbeidskraften i onnene. Husmannen på leid jord skulle erstattes med jordbrukskyndige arbeidere på selveiet jord. Slik skulle banken fungere så vel som et sosialpolitisk som et distriktpolitisk virkemiddel.

Husmannsplass. Foto: O.P.K.

Romantikk?

Mange ungdommer forbinder i dag mye romantisk med ei husmannsstue liggende i ei blomstereng. Her levde nok menneskene i stoisk ro og i pakt med naturen, tenker mange. Og innenfor veggene florert romantikken. Forfatteren Kåre Holt var opptatt av husmannens kår, og hans store roman "Det stolte nederlag" gir oss et godt og etter min mening bedre og mer representativt bilde av husmannstilværelsen, særlig på Østlandet. Han skriver blant annet at husmannsplassen kunne fø to kuer, men den ene kua var bondens, og derfor måtte halvparten av gjødsel bringes til gården. Når husmannen kjørte møkka til gården, var hele ungflokken på seks med, og deres håp var at noen ville forbarme seg over dem med ei halv kakske – riktignok som oftest på deling.

Husmannsplass i blomstereng. Foto: O.P.K.

I våre dager har livet på husmannsplassen tidvis blitt meget sterkt romantisert, og forstillingen om slitsomt arbeid kombinert med fattigdom og store ungeflokker har blitt framstilt som en myte. En slik "virkelighetsoppfatning" er etter min mening helt feilaktig, og jeg vil i det følgende prøve å belegge denne påstanden.

Den nye fattigloven av 1845, som ga rettigheter til enkeltpersoner, kombinert med økonomiske nedgangstider, førte til at mange herreder ble påført til dels store utgifter. Mest tynget av slike utgifter var distrikter hvor husmannsinstitusjonen var den alminnelige arbeidsformen i jordbruket, slo Anne Lise Seip fast i sin doktorgradsavhandling "Vitenskap og virkelighet" fra 1974. Økonomien i Norge ble "styrt" av et rent liberalistisk system. Sentralt i den politiske debatten etter 1850 sto likevel spørsmålet om det offentlige burde eller kunne gripe inn for å regulere arbeidsforholdene i jordbruksnæringen.

På sett og vis gårdbruker

Som S. Skappels store avhandling "Om husmandsvæsenet i Norge" fra 1922 viser, hadde husmannsinstitusjonen fra gammelt av sikret jordbruket fast og ikke minst billig arbeidskraft. Før 1800 var dessuten husmannstilværelsen heller fristende for landarbeiderklassen, man ble jo på sett og vis gårdbruker selv. Men utover 1800-tallet ble husmannens kår stadig vekke dårligere. Dette ble forklart med en voksende befolkning og stor konkurranse om husmannsplassene. I denne perioden ble flere bondesønner

husmenn. De følte seg ofte urettferdig behandlet, noe som i sin tur skapte uro blant husmennene. Særlig ble den sosiale urettferdigheten aktualisert gjennom kriseårene 1847 - 1851. Det var den virkeligheten som skapte grobunn for Marcus Thrane og den bevegelsen han sto i spissen for. Thranitterbevegelsen falt imidlertid raskt sammen, og arbeiderforeningene tørket inn, eller skiftet karakter. Ofte ble de "upolitiske" og ledet av menn fra de høyere sosiale lag og fikk gjerne et filantropisk preg over seg. Oppgangen i begynnelsen av 1870-årene ga ny vekst til fagforeninger, men dette ble et kortvarig blaff ettersom høykonjunkturen ble erstattet av lavkonjunktur. Men allerede fra begynnelsen av 1880-årene fikk vi ny vekst, og igjen ble forholdene slik at husmennene organiserte seg.

Husmannskommisjonen

Problemet var imidlertid så vanskelig rundt 1850 at regjeringen fant det nødvendig å nedsette en Husmannskommisjon. Den offentlige kommisjonen fant fort ut at husmennenes problem ikke lot seg løse isolert, for det var nemlig en del av hele fattigdomsproblemet. Løsningen på husmannsspørsmålet lå i å finne en bedring på fattigvesenet generelt. Komiteen slo imidlertid fast at det var en "sørgelig Kjendsgjerning ... at

På sett og vis gårdbruker selv. Foto: Privat

Husmandens Kaar i mange Egne af Landet ere yderst mislige", og at klas-sens kår var blitt dårligere.

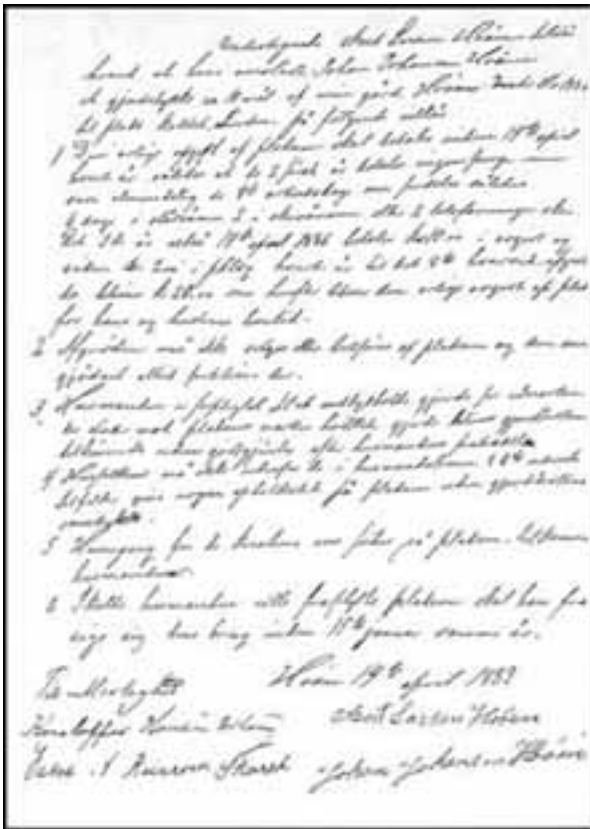
Problemet førte til en verdikonflikt mellom respekten for "de etablerte frihetsområder – og behovet for å beskytte de svakere", skrev Anne Lise Seip. Regjeringen så det som sin plikt å vise "landsfaderlig omhu", et prinsipp som hadde være rettesnoren for eldre norsk lovgivning. Det var viktig å finne en balansegang. Samtidig som regjeringen ville beskytte husmannen, måtte regjeringen opptre som forsvarer av den hellige eiendomsretten og ikke minst de borgerlige frihetene.

Regjeringen hadde ikke tro på at en lovendring i seg selv ville bedre husmennenes økonomiske eller sosiale stilling. Loven skulle først og fremst vise regjeringens "vilje til å lede eller bestemme den alminnelige mening", hevdet Anne Lise Seip. Loven skulle være en norm for hvorledes forholdet mellom gårdbruker og husmann burde være. Sanne verdier som "Humanitet og Christelighet" skulle gjøre husmannen tilfreds med sin sosial situasjon, "med sin Stilling i Verden og Forsynets Anordning". Samtidig skulle loven bidra til en sinnelagsforandring til "det bedre hos de Mæktigere i Forholdet til de Underordnede".

Sedvane foran lov og rett

Slik ble Husmannsloven av 1851, og det prinsipielt nye her var at partenes formelle kontraktsfrihet ble begrenset. Tidligere hadde bonden stått fritt til å diktere betingelsene. Dette skulle det bli slutt på. En rekke formelle krav måtte innfries, bl.a. skulle kontraktene tinglyses, og det ble forbudt å forplikte sin egen kone til å gå "huskjærring" som det het i loven. Likevel kan vi i en tinglyst kontrakt fra 14. april 1857 lese: "forbindes disse Folk at arbeide for mig, naar og hvor jeg dertil forlanger dem, og mod at nyde saadan Dagløn. Manden for en Sommerdag 8s. og for en Vinterdag 6 s. ; Konen for en Sommerdag 6s. ; og for en Vinterdag 4s."

Lov og rett ble altså underlagt gammel sed og skikk, og dertil tinglyste kontrak-

Husmannskontrakt. Foto: O.P.K.

ter inneholdt som vi har sett, lovstridige bestemmelser. Slik ble det meste som før. Men noe var annerledes. Husmannsloven slo fast at husmennene skulle ha en fridag i uka. Her ble loven normgivende, loven ga videre gårdbrukeren sterke argument for å utnytte arbeidskraften optimalt. Tidligere ble nemlig en gårdbruker som behandlet sine husmenn så hardt, sett ned på som en husmanns-plager skrev Skappel. Etter 1851 kunne imidlertid gårdbrukeren med loven i hånd pålegge pliktarbeid. Slik ble mange husmanns hverdag verre enn før.

Loven greidde altså ikke å bringe inn ny kraft til husmannsinstitusjonen, men husmannens problem ble likevel mindre med tiden. Økonomiske oppgangstider i tillegg til den store utvandringen førte til at husmannens kår litt etter litt ble forbedret. Økt opplysning som følge av bedre skolegang førte likevel til at den sosiale ringeakt som fulgte med husmannslivet, følte hardere og mer ringeaktende, og under jordbrukskrisa i begynnelsen av 1880-årene økte igjen landarbeidernes og husmennenes sosiale og ikke minst økonomiske misnøye.

Dette førte til flere offentlige undersøkelser av husmennenes kår. Kirkesangeren Fedje som utga bladet "Husmanden", ble innvilget et stipend av Stortinget for å undersøke om husmennenes klager var berettiget. Samtidig ble alle herredsstyrene pålagt å innhente tilsvarende opplysninger. Resultatet av disse tiltakene viste at misnøyen var særlig rettet mot arbeidsplikten. Fedjes materiale bekreftet dette. Likevel ville han ikke anbefale en total opphevelse av arbeidsplikten. Den var jo selve fundamentet for hele ordningen. Husmannsplassene var opprettet nettopp for å

sikre bøndene fast arbeidshjelp. Og herredsstyrene gikk i mot at kontraktsfriheten skulle begrenses ytterligere. Det ville i så fall få katastrofale konsekvenser for hele systemet. Da ville husmannsplassene bli inndratt, og husmenn med jord ville bli avløst av en landarbeiderklasse uten jord. Dette ville være en uheldig utvikling, mente amtmannen i Akershus. Tross alt ga husmannsvesenet landarbeideren størst mulig sosial og økonomisk trygghet.

Nye omstendigheter

Nye husmanns- og arbeiderforeninger ble dannet tidlig i 1880-årene. Målet for disse var flere. De ønsket alminnelig stemmerett, og de ønsket forsikringer eller trygdeordninger. Et av de viktigste målene ble å arbeide for landarbeiderklassens økonomiske og sosiale betingelser. Tidspunktet for å øve press på myndighetene var gunstig, for nå var arbeidskraftproblemet i jordbruket merkbart for den enkelte gårdbruker. Problemet var brått snudd på hodet. Som følge av industrialisering og utvandring hadde det oppstått mangel på arbeidskraft for jordbruksnæringen.

En husmannsforening i Romsdal skrev til Stortinget og pekte på nettopp disse forholdene. Og her het det at i Amerika var det opprettet en husmannsforening hvis formål var å arbeide for å "overflytte Husmandssønner her fra Moderlandet til det nye Land." Dette var en sterk trussel mot modernæringen, for dersom alle husmenn utvandret, ville gårdbrukerne bli uten arbeidshjelp. Da måtte også gårdbrukerne utvandre. Foreningen mente at dette kunne løses ved å la husmennene få kjøpe husmannsplassene til "en almindelig pris efter skjøn." Hvis dette ble realisert, kunne husmannsønnene, slik som gårdbrukersønnene, hjelpe sine foreldre når de selv ikke kunne arbeide. Husmannsforeningen betraktet altså gårdbrukernes levemåte som forbilledlig, og de ønsket å sidestilles sosialt med dem. Om dette ikke lot seg gjennomføre, måtte i alle fall forholdene

En husmannsplass på Vestlandet. Foto: Privat

endres slik at husmannen slapp å ty til fattigvesenets forsørgelse i alderdommen.

Bedring av husmannens kår?

Mot denne bakgrunnen gikk flere stortingsrepresentanter inn for å bedre husmannsklassens sosiale kår. Flere venstrerepresentanter, med Nicolay Sørensen i spissen, lot utarbeide et forslag til revidering av husmannsloven. Dette var blitt en folkesak mente de, og de fant støtte for sin argumentasjon hos den danske historikeren Schiern, som hevdet at bøndene i middelalderen hadde blitt redusert til ufrie arbeidere. På grunn av adelens og geistlighetens privilegier "ble den ene rettferdighet tabt etter den anden, den ene byrde pålagt efter den anden indtil den meninge mand tilsidst næsten levde som en fremmed i sine fædres land", het det i et stortingsdokument i 1884.

Liberalisering

Lovendringsforslaget gikk i korthet ut på å innskrenke kontraktsfriheten, men selv om alle parter egentlig ønsket reformer, var motstanden likevel stor. Departementet hevdet i god liberalistisk ånd at husmannsklassens kår ville bli bedre av seg selv. Forslaget førte imidlertid til at husmannsinstitusjonen nok en gang ble grundig debattert i så vel gårdbrukerkretser som i husmannskretser. Og husmannsvesenet gikk tilbake samtidig som arbeidskraftproblemet ble tilsvarende vanskeligere. Landbruksdirektør Jonas Smitt hevdet at dette skyldtes to forhold: husmannsloven og "den senere tids sociale bevægelse". Landbruksdirektøren fikk derfor utarbeidet et nytt forslag til enda en ny husmannslov. Hans botemiddel var "hensiktsmessige forandringer i love, hvilke selvfølgelig maatte gaa i retning af utvidet frihed for de kontraherende parter." Skulle arbeidsforholdene igjen bli bedre, måtte altså husmannslovens patriarkalske prinsipp vike til fordel for et rendyrket liberalistisk prinsipp. Begrunnelsen for dette var etter landbruksdirektørens oppfatning at "enhver af partene ... (måtte) betragtes som en voxen og myndig mand, der ere skikket til selv at varetage sine interesser og

pliktig til at bære ansvaret for sine handlinger", som det het i hans bok "Det norske Landbrugs Udvikling".

Dette lovforslaget fikk massiv støtte fra amtmennene, de fleste amtstingene og amtenes husholdningsselskaper. Norsk Landmandsforening (en forløper for Bondepartiet og senere Senterpartiet) påsto at dersom husmannsvesenet ble organisert på denne måten, var dette den "sikreste vei for den unge, fattige landarbeider til at skaffe sig en smule formue". Det kongelige selskap for Norges vel støttet også et slikt syn. Det var lovenes kontraktspåbud som var hovedgrunnen til reduksjonen i antall husmenn, og en gjeninnføring av kontraktsfriheten var derfor veien å gå.

Smitts rendyrkede liberalisme syntes derfor å falle i god jord. Arbeiderne trengte ikke vern mot overgrep, "tidsforholdene og utviklingen har sat disse mænd fuldkommen i stand til at værne om sig selv... Det kan næppe være tvilsomt at retten at raade sig selv er den lov som bør bydes dem" var Smitts holdning.

Den norske arbeiderbrug- og boligbanken

Forslaget ble imidlertid henlagt av venstregjeringen. Statsråd Engelhardt i Indredepartementet fant direktørens liberalisme for doktrinær. Dessuten arbeidet departementet med å løse arbeidskraftproblemet langs en annen vei. Det vil bli altfor omfattende å gå i dybden her, men jeg vil kort si at den veien som husmannsforeningen fra Romsdal hadde foreslått, etter hvert ble forsøkt realisert selv om motstanden var sterk. Husmennene fikk kjøpe plassene sine. Resultatet ble at husmannsvesenet i sin opprinnelige form etter hvert forsvant, og det oppsto med tiden en selveiende småbrukerklasse som med billige lån fra "Den norske Arbeiderbrug- og boligbanken", ble gitt muligheten til å skaffe seg et selveiet småbruk.

Banken startet sin virksomhet i 1903 etter et vedtak i Stortinget. Dette vedtaket vant bred støtte fra alle hold, siden virksomheten imøtekom en rekke sosia-

le gruppers behov. Jordbrukskyndige landbruksarbeidere ble gitt økonomisk støtte av staten til innkjøp av eget småbruk. Slik skulle deres sosiale kår forbedres. Ordningen virket også til fordel for gårdbrukerne og modernæringen, for den sikret bedre tilgang på billig arbeidskraft. Dessuten ble samfunnet som helhet hjulpet fordi ordningen førte til mye nydyrking av jordbruksareal, og dette bidro til å øke landets nasjonalformue. Endelig kunne ordningen bety en brems på urbaniseringen samtidig som den oversjøiske utvandringen kunne reduseres noe.

Det offentliges engasjement for å hjelpe husmennene selv i tider hvor liberalismen var den ledende ideologien, viser at husmannens økonomiske og sosiale kår lå nær Kåre Holts skildringer enn den romantiske varianten. Deres liv var en hverdag fylt med hardt arbeid på betingelser som beveget seg i nærheten av det vi kan kalle en overlevelsesgrense.

Oppløsning av husmannsvesenet

Et slikt liv ønsket ikke den oppvoksende slekt. Fram til 1922 hadde banken som i 1915 skiftet navn til Norske stats småbruk- og boligbank, gitt lån for 118 millioner.

Ungdommene fortsatte imidlertid med å flytte ut. Ved folketellingen i 1865 var det ca 67000 husmenn. Rundt 1890 var tallet sunket til 30 000. 30 år senere var tallet bare ca 8000. I 1928 vedtok Stortinget en lov som ga husmennene rett til å løse inn plassene. Ved utgangen av 1940-årene viste det seg at ca 3000 husmenn hatt overtatt brukene enten ved frivillig salg eller tvang. Dermed var en lang epoke i vår historie over. Husmannsvesenet i Norge var avskaffet.

Et husmannspar. Foto: Privat

Ledelse i skolen:

Nye utfordringer i en endringstid

Av Taran Thune, Handelshøyskolen BI, Centre for Education Management Research

Anne Welle-Strand og Tony Wagner.
Foto: Taran Thune

De siste 15 årene har fokus på ledelse i skolen blitt stadig mer sentralt. I følge Utdannings- og forskningsdepartementet er skoleledelse et satsingsområde innen utdanningssektoren i 2003 og sentralt i satsingen på kvalitet i norske skoler. Men hvis mer og bedre ledelse er svaret, hva er egentlig problemet, spør Tony Wagner, leder av Change Leadership Group ved Harvard universitetet i USA.

Wagner, som er internasjonal ekspert på endringsledelse i skolen, var invitert foredragsholder ved Handelshøyskolen BI's forskningsseminar 13. juni om skoleledelse arrangert av Center for Education Management Research ved 1. Amanuensis Anne Welle-Strand. Wagner, som har skrevet en rekke bøker om emnet, var invitert sammen med andre internasjonale forskere for å diskutere erfaringer innen skoleledelse og kompetanseutvikling for skoleledere. Forskerne trakk opp en rekke sentrale utfordringer som er med på å sette ledelse og lederkompetanse på agendaen i skolen, samt hvordan ledelseskonseptet og lederrollene endres i takt med dem.

Endring i målsettinger for skolens virksomhet

Hvilke målsettinger utdanning har, har stor innvirkning på ledelse i skolen, ifølge Kah Slenning fra Stockholms universitet, fordi målene i stor grad påvirker hvordan man skal organisere virksomheten for å nå disse målene. Både Slenning og Wagner peker på at samfunnsmessige endringer som internasjonalisering og den kunnskapsbaserte økonomien sammen med demografiske endringer medfører nye krav til ferdigheter og kunnskaper hos barn og unge, som står i kontrast til det tradisjonelle opplæringsmandatet som på engelsk

gjernes betegnes som "the three R's: reading, (w)riting and (a)rithmetic".

Tony Wagners forskning er interessant for å belyse endringer i kunnskapskrav. I 2000 gjennomførte han en studie av hvordan sentrale aktører som elever, lærere, foresatte, arbeidsgivere og professorer ved høyere utdanningsinstitusjoner vurderte kunnskapsnivået til elever som nylig hadde avsluttet videregående skole (high school) i USA. På spørsmål om i hvilken grad studentene mestret grunnleggende ferdigheter, svarte over 70 prosent av studenter og lærere bekreftende, mens kun 39 prosent av arbeidsgivere var enige. Man ser altså et vidt gap i vurderingen av elevenes ferdigheter mellom de skole-interne, og de eksterne "mottakerne" av uteksaminerte elever.

Hvilke ferdigheter mente så arbeidsgivere og professorer det skortet mest på blant elevene? Som aller dårligst ble skriveferdighetene vurdert, tett etterfulgt av gode arbeidsvaner, motivasjon, grunnleggende matematikkunnskaper, nysgjerrighet, og til sist, respekt for andre. De peker altså på at elevene er svake på grunnleggende ferdigheter, samt holdninger til arbeid og arbeidsvaner. Basert på disse funnene har Wagner utarbeidet tre nye R'er: "rigor, relevance and relationships" som han mener må være sentrale i skolen i endring. Med

rigor eller stringens mener han at man må stille krav til høye faglige standarder for alle elever, knyttet til mestring av generelle ferdigheter som problemløsning, analyse, samarbeid, etc, og ikke mestring av innhold i pensum. Relevans handler om motivasjon i følge Wagner. Pensum og fagplaner må knyttes til "den virkelige verden". Relasjoner er minst like viktige, og peker på at motivasjon for å lære henger nøye sammen med gode menneskelige relasjoner og respekt for hverandre.

Fra styring til ledelse av endring og utvikling

Forskerne peker på at de komplekse endringene i skolens mål og mandat har viktige implikasjoner for ledelse og den kompetansen skoleledere trenger. Men Wagner stiller spørsmål til nye reformer i skolen. Med dette mener han at reformering, forstått som en justering av kursen innført fra nasjonalt plan og som skal implementeres av skoleledere lokalt, ikke dekker de utfordringene skolene står overfor. Dette kaller han for tilpasningsproblemet. Wagner mener at nyskaping må til, og endring framfor tilpasning. Ledelse i skolen må derfor ses som endringsledelse og skoleledere som endringsagenter.

Men i følge forskerne preges den norske utdanningssektoren av et implementerings- og styringsperspektiv på skoleledelse (Skje statens vilje!). Kah Slenning

har utført sammenliknende studier av skoleledelse i Norge, Sverige, England og USA. Han hevder at norske policy dokumenter og læreplaner fram til nå har vektlagt skoleledelse som kommunikasjon og innføring av det som blir bestemt på nasjonalt plan, og at skoleledere ikke blir beskrevet som endringsledere. Dette er i kontrast til internasjonale tendenser som i større grad vektlegger utvikling og endring som sentrale skolelederoppgaver.

Utfordringer for endring og oppgaver for endringsledelse

Selv om lokalt utviklingsarbeid er sett som nødvendig av forskerne, tilsier erfaringer at endringsarbeid er både komplisert og tidkrevende. Wagner hevder at følgende hindringer for endring og utvikling er vanlige i skoler.

- Endringsstrategiene er ofte reaktive og basert på eksterne krav
- Skolene har for mange prioriteringer og motstridende målsetninger i sitt endringsarbeid
- Kulturen i skolen er lite risikovillig, og kan også være preget av tilsynelatende føyelighet, i betydningen av at eksterne krav om endring aksepteres og implementeres symbolsk mens ingenting skjer i praksis
- Skolene er preget av isolasjon, og det er lite erfaring med å løse problemer kollektivt. Erfaringslæring og spredning

av kunnskap mellom medlemmene er heller ikke framtreddende.

Wagner hevder derfor at endringsledelse i skolen har tre sentrale oppgaver. Den reaktive holdningen må erstattes med klare mål og fokus for skolens utvikling, føyelighet bør møtes med en kritisk undersøkende holdning og at skolen selv må skape og spre kunnskap om egen praksis og gode erfaringer, og isolasjonen må møtes med øket samarbeid mellom medarbeiderne.

Hvilken rolle spiller skolelederen? Den viktigste oppgaven for rektor som endringsagent er å skape en følelse av eierskap i endringsprosessene blant lærerne. Videre er en viktig jobb å skape et strategisk fokus. Men det mest sentrale i Wagners syn er å støtte læring blant de ansatte ved å sette fokus på utfordringer og å stille de rette spørsmålene. Lederens oppgave er ikke å finne svar på problemstillingene, men å stimulere til kreativt samarbeid.

Her finner du mer informasjon om skoleledelse

- Centre for Education Management Research ved Handelshøyskolen BI: www.bi.no/cem
- Change Management Group ved Harvard University, Graduate School of Education: www.clg.harvard.edu

Lektorbladet

På grunn av ferieavvikling og stor stoffmengde må en del stoff i Lektorbladet stå over til neste nummer av bladet. Neste nummer kommer 10.oktober, og materiellfrist er 20. september. Redaksjonen mottar gjerne stoff fra leserne. Vi er spesielt interessert i fagstoff innen realfag og økonomi. Red.

Fagtorget

Anmeldelse av Levende Historie nr. 1 og 2, 2003

Historie på venteværelset

Det hevdes at historiefaget er inn som aldri før – noe som ikke nødvendigvis sier så mye, i hvert fall ikke på tidsskriftmarkedet. I Norge har tidsskrift med historiefaget som emne hatt magre kår. For noen år siden ble det strengt vitenskapelige Historisk Tidsskrift supplert av det mer populære Historie, sprunget ut av akademiske kretser i Bergen. Og nå foreligger altså nok et tidsskrift, nærmest et magasin, med det løfterike navnet Levende Historie.

Så er det vel liv i lauguet likevel, og viktigere; det synes å være liv laget for historiefaget også utenfor lauguet, noe Levende Historie et soleklart tegn på.

I aksene mellom det vitenskapelige og det populære er de tre tidsskriftene lette å plassere. Historisk Tidsskrift i den vitenskapelige enden, Historie lettere og mer løssluppen i formen og til sist Levende Historie ytterst i den populære enden – i formen så nær lesten til Readers Digest man kan komme uten å miste sitt seriøse alibi. Mens Historie sliter med å finne seg selv mellom akademia og folk flest, har Levende Historie alle forutsetninger for å bringe historiefaget inn på tannlegekontorenes venteværelser – tabloid og lett glossy som det er i form og layout.

Magasinets redaktør og initiativtaker Ingard Lundeby slår stort på i den første lederen. Han vil nå alle med bladet, men insisterer like fullt på "et høyt faglig nivå", her skal norsk så vel som internasjonal historie presenteres, vi som lesere skal pirres, begeistres og forundres over historiens magi. Den viktigste målsetningen må likevel være at magasinet "sikter mot øyeblikket der fortid møter nåtid." Levende Historie er med andre ord et historisk aktualitetsmagasin.

Ikke lite dette, men lykkes det? For det første nummerets del, i høyeste grad. Den redaksjonelle linjen er rett og slett fortreffelig: Nær sagt alle kontinenter og epoker er representert, her er fullt av små nyhetsbulletiner fra fortidens landskap, nennsomt balansert med lengre artikler med tematisk sammenheng – i alle fall i første nummer, der det norske kongehusets historie belyses i tre artikler. Allerede i andre nummer svekkes det tematiske anslaget. Skulle det fortsette, er det uheldig. Aktualitetsperspektivet ivaretas like fortreffelig; her lærer vi om den historiske bakgrunnen for Saddam Hussains Irak og Georg W. Bushs "Gott mit uns"-retorikk, vi lærer om Mette-Marits forankring i norske monarkiske tradisjoner, om trådene som går fra Romatraktaten av 1954 tilbake til slaget ved Teutoburg i år 9, og dessuten at den lærde egypter Imhotep er rått bakvasket av Hollywood i filmen Mumien.

Helt uproblematisk er det selvsagt ikke når man setter et "høyt faglig nivå" som mål. Vi må forstå dette som at den populærhistoriske fremstillingen kvalitetsstemples av respektable skribenter, og selvsagt ikke som at det er noen forskningsmessig standard over magasinet. Og det er sannelig litt av et knippe skribenter Lundeby har samlet om seg, fra kjendisjournalister til professorer i flere humanistiske fag. Faglig sett legger enkelte skribenter listen noe lavt, mens andre klarer å formidle mer av sitt fag i et tilgjengelig språk.

Når det gjelder de mindre, usignerte artiklene, kunne man saktens ha spandert på seg litt flere henvisninger – hvor har man alle anekdotene fra, er de troverdige? Man bør ikke undervurdere sitt publikum, noe for eksempel Dag T.

Redaktør Ingard Lundeby

Hoelseth til dels gjør. Hans artikkel om blått og ikke fullt så blått blod i den norske kongeslekten blir alt for mye av name-dropping, til fortrenkning for andre interessante problemstillinger. Hvor mye betyr blått blod i et land med tunge tradisjoner for valgkongedømme? Og er ikke dronning Sonjas borgerlige blod blått nok i et land uten adel – går ikke det virkelige sosiale skillet i monarkiets moderne historie ved Mette-Marit, lille Marius og vår alles Sven O.? Langt mer spennig er professor Gro Steinslands artikkel om det norske monarkiets tradisjon for å bringe inn friskt blod fra lavere samfunnslag, i mytologien motsvart av jotnekvinnen Gerd. Slik står Mette-Marit (og i prinsippet Ari Behn) for jotneblodet i dagens kongehus, trygt grunnfestet i tradisjon og mytologi – og høyst påkrevet, vil nok enkelte mene. Inspirerende, morsomt og lærd – det er tre ting på en gang det.

Flere av skribentene er tydelig inspirerte, noe som kan tyde på at magasinet gir utløp for genuine uttrykksbehov fra

forfatterens side. Hvor skulle ellers Steinar Hansson ha fortalt sin fornøyelige historie om den gang han som fersk forlagsmann nær på sikret seg rettighetene til de forfalskede dagbøkene til Adolf Hitler, en nesten-fadese som blant annet innebar et basketak med Holocaust-fornekteren David Irving?

Redaktøren hevder i magasinet annet nummer at salget går strykende. Det er ham vel unt, og for historielæreren bør dette være en velkommen kilde til å supplere lageret av anekdoter og røverhistorier til undervisningen. Løp og kjøp, eller let etter magasinet på et tannlegekontor nær deg.

Ivo de Figueiredo

Ivo de Figueiredo er historiker og skribent

RUSS MED STIL I RUSSLAND

Det er stil over skoleavslutningen for 3. klasse i Russland for det som tilsvarer 3. klasse i allmennfaglig studieretning i videregående skole. Tove Johannessen var til stede som gjest ved skoleavslutningen på skole 335 i Moskva onsdag den 25. juni. Denne skolen er støttet av Akershus fylkeskommune gjennom et samarbeidsprosjekt med Skedsmo videregående skole. – Det var en enkel og stilig avslutning, forteller Tove Johannessen til Lektorbladet. – Først var det utdeling av vitnemål i skolens aula. De tre beste elevene i kullet ble kalt fram og fikk utdelt henholdsvis gull-, sølv-, og bronsemedalje. Alle elevene var pent pyntet, guttene i dress eller jakke/bukse og de fleste jentene i lange kjoler. Etter denne seremonien dro elevene ut på en busstur til 7 forskjellige kjente steder i Moskva. Denne bussturen tar alle avgangselevne i Moskva på samme dag. Dette

*Avgangselevne fra Skole 335 i Moskva fotografert på Leninhøyden foran Moskva Universitet. Flere av elevene hadde planer om universitetsstudier, bl.a. i norsk.
Foto: Tove Johannessen*

er et rituale som gir en felles opplevelse. Etter bussturen var det en fin fest som foreldrene for klassen arrangerte. Da avgangselevne i Moskva fikk høre om norske knuteregler for russen, for eksempel kysse en politimann, kom en spontan kommentar

hoderystende: "Gjorde vi noe slikt noe, ville vi jo bli arrestert", forteller Tove Johannessen.

Tove Johannessen er regnskapsansvarlig ved Norsk Lektorlags sekretariat.

Lektor Arnt Næss' grammatikk

Til Lektorbladet

Jeg gikk i middelskolen på Vestheim i trettiårene. Der hadde vi som norsklærer Arnt Næss.

Han hadde funnet opp et genialt grammatikksystem som kaltes kassesystemet. Setningsleddene ble satt inn i et system av kasser.

I femte klasse hadde jeg støtt på begreper som subjekt og predikat. Det var kun tåkete abstrakter. Med dette systemet ble begrepene konkrete: Subjektet var i kassen som kom øverst til venstre, o.s.v.

Næss hadde selv utgitt dette systemet på eget forlag. Men jeg tror ikke det fikk nogen utberedelse ut over hans egen klasse. Årsaken kan være at han hadde et nokså uakademisk sprog og en uakademisk framferd som vel avvek fra det lektormiljø som han ferdedes i.

Jeg v et heller ikke om han hadde den formelle utdanning som hans kolleger hadde.

Jeg er blitt god på sprog, og det tror jeg skyldes Næss' kassesystem. Jeg er ham derfor uendelig takknemlig, og kan bare

beklage at jeg aldri takket ham før han gikk bort. Dette gjelder for øvrig de fleste av mine enestående lærere.

Jeg håper nå at noen vil børste støvet av Arnt Næss' kassegrammatikk, til glede og nytte for vår tids elever.

N. Borchgrevink, Høvik

Årets skriftlige eksamensoppgave i tysk:

En fiasko

Foto: Privat

Som lektor i tysk og historie må jeg dessverre konstatere at årets skriftlige tyskeksamen for tysk B-språk i videregående skole (Kode VT1020) endte med til dels meget skuffende resultater for elevene. Årsakene er mange:

1. Den tyske teksten var altfor lang og lite fengende for ungdom generelt.
2. Teksten var for vanskelig, dvs. det fantes tyske ord og uttrykk som ikke finnes i ordbøkene. Dermed hadde ikke elevene mulighet til å forstå hele teksten. Disse for elevene ukjente ordene

ble heller ikke forklart på norsk i slutten av den tyske teksten.

3. De siste årene har elevene måttet besvare oppgave 1 på norsk. Her kunne også svake elever vise at de i hvert fall hadde skjønt noe av den tyske eksamenssteksten. I år skulle elevene plutselig besvare også oppgave 1 på tysk.

4. Oppgave 2 var såpass uklart formulert at jeg, som opprinnelig er fra Tyskland, måtte lese gjennom oppgaven flere ganger for å skjønne hva som egentlig skulle gjøres. Da er det ikke så forunderlig at mange elever satt gråtende under eksamen, fordi de ikke skjønnte hva de skulle gjøre.

Med årets eksamen har den/de ansvarlige i Læringscenteret i hvert fall klart å ta gleden til å studere tysk ved et universitet eller i Tyskland fra noen av mine elever. Faktisk hadde jeg tre elever i tyskgruppen mi som etter årets skoletur til Kiel i slutten av april, hadde uttalt seg at de kunne tenke seg å begynne med tysk på universitetet og/eller studere i Tyskland.

Årets eksamen har bidratt til å ødelegge

statsråds Clemets initiativ om å styrke fremmedspråkene på videregående nivå. Her ønsker jeg bare å minne om den store norsk-tyske konferansen i begynnelsen av februar 2002 i Oslo, hvor statsråden selv var til stede.

Den/de ansvarlige for årets skriftlige eksamensoppgave i tysk har ikke skjønt at elevene ikke skal knekkes i en eksamenssituasjon, men derimot få anledning til å vise hva de kan og har lært.

*Dirk Levsen (Dr. phil., lektor)
Vinstra vidaregåande skule
2640 Vinstra*

Dette innlegget er oversendt Læringscenteret, som har lovet å gi et svar i Lektorbladet nr.5/2003.

Astrid Weel Sannrud:

TO FLUER I EN SMEKK

– ELLER SVARTEPER?

Det er sommer, jeg sitter på stranden med en tå i vannet og et øye i en bok og tenker på hvor fornuftig jeg var som valgte å arbeide i skolen. Innimellom streifer tanken meg at i august skal jeg igjen ta imot en ny grunnkursklasse på allmennfag, jeg skal lære å kjenne 28 unge mennesker som kommer til å bli en del av livet mitt de neste tre årene. Iblant tenker jeg på hvorfor disse 28 16-åringene har valgt å begynne på allmennfaglig studieretning; er det fordi de vet at de skal studere senere og ønsker å få et best mulig utgangspunkt? Eller er det fordi de ikke har kommet inn på førstevalget sitt – en yrkesfaglig studieretning? Har de valgt allmennfag på grunn av eller til tross for den rådgivningen de har fått på ungdomsskolen?

Gjennom barna mine har jeg fått et lite innblikk i noe av rådgivningen som blir gitt på deres ungdomsskole, og inntrykket mitt fra den ungdomsskolen er at rådgiver ofte anbefalte elevene å velge yrkesfag. Begrunnelsen hans var gjerne at når elevene velger en yrkesfaglig linje, får de "to for en" – de yrkesfaglige studieretningene gir elevene både et yrke og generell studiekompetanse. Etter hva jeg har skjønnet fra kolleger som også har barn i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole, er ikke slik rådgivning begrenset bare til én ungdomsskole og én rådgiver, denne praksisen er relativt vanlig.

Etter min mening er det imidlertid feil å hevde, slik enkelte rådgivere gjør, at elevene slår to fluer i en smekk når de velger yrkesfaglig studieretning. Velger man yrkesfag og følger studieretningen i to år for deretter å ta et påbygningsår, får

man ikke noe fagbrev, for man har ikke fullført lærlingperioden. Man får slett ikke noe yrke. Når man så har fullført påbygningsåret, har man generell studiekompetanse i form av "sixpacken". Det kan godt hende man klarer seg utmerket med disse seks fagene, men det beste utgangspunktet for et akademisk studium tror jeg ikke man har skaffet seg. Den optimistiske påstanden fra rådgiveren på ungdomsskolen – "velg én, få to" – viser seg ikke å stemme, eleven sitter igjen uten fagbrev og med et svakere utgangspunkt for studier enn om han eller hun hadde valgt allmennfaglig studieretning.

Jeg mener slett ikke at elever ikke skal velge et yrkesfag, vi trenger håndverkere i landet vårt, og for mange elever er denne retningen riktig. Myndighetene har kanskje ment at det er greit at elever har en nødløsning via påbygningsåret om de oppdager at det slett ikke var rørløst de ønsket å bli, men tvert imot arkeolog. Men elever som vet at de ønsker å studere, bør velge allmennfag, hvor de får fordypning i realfag, samfunnsfag eller språk, og hvor de må ha B- eller C-språk. De bør ikke velge en yrkesfaglig studieretning. Det er gjennom allmennfagene og studieretningsfagene i allmennfaglig studieretning at man vil få de gode, generelle allmennkunnskapene som er nødvendige for et studium, dessuten vil man få annet fremmedspråk, som kan være helt nødvendig for videre studier. (Språk er for øvrig stadig viktigere; også i kassa på Rimi får man jevnlig bruk for både tysk og fransk ved siden av engelsk.)

Midt under årets eksamen (tilfeldigvis?) kom Kvalitetsutvalgets innstilling

om grunnutdanningen i norsk skole, og Norsk Lektorlag skal behandle denne innstillingen i tiden som kommer. Etter min mening er det viktig å tenke på hvilke kunnskaper som er nødvendige i hvilke yrker. En snekker og en sivilingeniør og en sykepleier trenger ikke ha de samme kunnskapene fra videregående skole. Jeg tror det er viktig å opplyse om dette for de 15-åringene som skal velge studieretning, og det er ikke minst viktig for det norske samfunnet at vi har en befolkning med en adekvat utdanning for det arbeidet den skal utføre.

Jeg håper at de nye elevene jeg tar imot 18. august, møter fulle av lærelyst og iver og motivasjon og ønske om å bli noe her i livet, og at ikke allmennfaglig studieretning er sistevalget etter førstevalget – en "to fluer i én smekk"-løsning. Selv må jeg hoppe i havet og nyte resten av sommeren, slik at også jeg kan møte uthvilt og motivert og full av lyst til innvie nye 16-åringer i norsk kultur.

Astrid Weel Sannrud er leder for Norsk Lektorlags fagutvalg i norsk.

LESEVERDIG DAGBOK

Anmeldt av Henning Wold

Odd Johan Kvammen. Foto: Privat

Med "Fra en lektors dagbok" har lektor Odd Johan Kvammen skrevet en bok der han filosoferer over det siste tiårets utvikling i norsk skole, sett med undervisningspersonalets øyne. Han har i sin bok valgt "dagbokgenren", og vi følger jeg-personen, lektor Vik, fra begynnelsen av januar 1994 og frem til sommeren 2000 i sitt arbeid ved den fiktive skolen Sentrum videregående skole et sted på Vestlandet. Alle personer i boken er for øvrig fiktive unntatt de offentlig kjente.

Det blir tidlig klart at Lektor Vik ikke har mye til overs for Reform-94 og dens "arkitekt", tidligere statsråd Gudmund Hernes. Lektor Vik, som er i 50-årene, representerer den gode, gamle (?) lektor-typen som er svært glad i sine fag og stolt av sitt yrke. Han underviser i tysk og norsk.

Vi som har undervist i norsk skole, og kanskje særlig i den videregående sko-

len, i denne perioden, kjenner oss umiddelbart igjen i utviklingen som beskrives på en svært god og humoristisk måte. Hovedpersonen er blant annet oppgitt over det stadig større "demokratiske underskuddet" i skolen, der lærerrådet blir nedlagt og rektor mer og mer blir fylkeskommunens forlengede arm.

Forfatteren er et oppkomme av artige historier og replikker fra skolehverdagen i tillegg til at han har en detaljert kunnskap om når "dette og hint" ble innført eller forlatt.

Gjennom denne dagboken kommer vi hovedpersonen tett inn på livet, og vi blir gradvis presentert for hans stadig tilbakevendende private problemer, som er alt fra begynnende "hentesveis", overvekt og manglende kontakt med det annet kjønn, men ikke minst hans oppgitt over elevenes dalende, faglige interesse og motivasjon.

Lektor Vik er også oppgitt over elevenes stadig dårligere ortografi. Det er derfor litt uheldig at boken har en del skrivefeil som sikkert en korrekturleser raskt hadde luket ut. Når det gjelder humoren, er det virkelig mange gullkorn i boken. Det er lenge siden jeg har ledd så godt av en bok! En del av vitsene og historiene er for øvrig avgjort ikke for den prispne. Kanskje kunne noe av det mest "primitive" ha vært utelatt, men det er jo for så vidt en dagbok det er snakk om, og den har vel lov til å inneholde litt av hvert?

Norsk Lektorlag er også nevnt flere ganger, blant annet i forbindelse med etableringen i 1997 og "navnesaken" i 1999.

Man kan alltid diskutere hvorvidt hovedpersonen svartmaler utviklingen i norsk skole, men boken er jo en fiksjon hvor ting blir satt på spissen, og forfatteren tvinger utvilsomt leseren til å tenke igjennom utviklingstrekkene i skolen det siste tiåret. Odd Kvammen har et meget skarpt iaktakerøye for hva som rører seg i skolesamfunnet, og det dokumenterer han grundig i denne boken.

Jeg skal ikke røpe bokens slutt, men man får visse assosiasjoner til Alexander Kielland og en av hans mest kjente litterære personers skjebne, dog med en litt annen innfallsvinkel.

Denne boken er dypst sett en debattbok, og jeg anbefaler den. Den er viktig og et nødvendig varsku for mange av oss.

Odd Johan Kvammen:
Fra en lektors dagbok
Bergmann Forlag (2002)

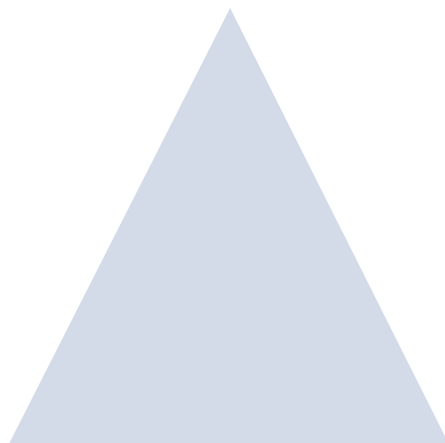

Foto: P.T.L.

Tid for bok

Bokpresentasjon ved Anne Lise Jomisko

Helle Helle
Forestillingen om et ukomplisert liv med en mann
2003

Trude Marstein
Elin og Hans
2003

En ny naturalisme

"Det er tidlig på morgenen, jeg vet ikke hvor mye klokka er, det er fortsatt mørkt ute. Jeg husker ikke hvor tidlig det lysner så sent på høsten. Jeg hører kjente lyder, han trakter kaffe. Han tar det vanlige antall skjeer kaffe i filteret; jeg kan høre det; den tørre grafselyden når han fyller skjea i kaffeboksen, og drysselyden når han velter den ut i filteret, han fyller vann, og jeg hører kneppet når han slår trakteren på; så kommer surkle- og boblelydene."

Hovedpersonen i Trude Marsteins roman, Plutselig høre noen åpne en dør, gjør seg slike og lignende refleksjoner. Trivielle hendelser fra hverdagslivet skildres i et detaljfiksert språk. Detaljene er for øvrig ikke hentet fra person- og miljøskildringer, slik vi er vant til i realistiske og naturalistiske tekster. Borte er også episk bredde, assosiasjonssprang og oppramsing av faktakunnskaper. Tilbake står en nærmest strippet fortelling, der leseren selv må delta aktivt i fortolkningen for å se de store dybdene.

I 1880-tallets naturalisme ønsket kunst-

nerne å flytte virkeligheten inn i laboratoriet for å granske den inngående. Drøye 100 år etter kan vi altså merke tendenser til en lignende trend, men perspektivet er forflyttet.

I Skandinavia finner vi to fremstående representanter for den nye naturalismen. Trude Marstein trenger neppe nærmere presentasjon for Lektorbladets lesere. Det holder å si at hun regnes som en av de fremste unge forfatterne i Norge i dag, og at hennes siste roman Elin og Hans er en kritikerrost roman. Danske Helle Helle (37) er kanskje ikke like kjent. Tre av hennes bøker har kommet på norsk, alle oversatt av Trude Marstein.

Leserforventninger

Hvor langt kan man gå i å ribbe språket for utfyllende, beskrivende og meningsbærende poenger før teksten mister sin kommunikasjonsevne? Ikke langt nok, ville kanskje Helle si. Språket hennes er på grensen til det rent katalogmessige, der hun ramser opp tilsynelatende uinteressante detaljer fra hverdagsituasjoner. Hun beskriver hvordan vaskeper-

sonalet vrenger og henger opp gummi-hanskene sine, hun beskriver hvordan tevannet helles over en kopp med en tepose, hvordan teposen vrís og kastes. Innimellom oppstår ørsmå brudd i de kjølige observasjonene, detaljer som vitner om sjelelige kvaler hos hovedpersonen eller mer dramatiske hendelsesforløp. Helle gir lite næring til slike antagelser, men som leser blir du oppfordret til å tillegge teksten langt mer enn det som står der. Helle skriver romaner, og vi forventer romaner, det er kanskje derfor vi legger til det hun selv ikke vil gjøre eksplisitt.

Helles roman *Hus og Hjem* kom på norsk i 2001. Hennes særegne form har av kritikere blitt betegnet som minimalistisk. Men Helle selv ønsker å kvitte seg med den noe utvannede betegnelsen, og vektlegger heller realismebegrepet. Hun sier at hun ønsker å skrive fram en rekke nåtidspunkter i fiksjonen som ligger nært opp til virkeligheten. I *Hus og hjem* følger vi 30-årige Anne gjennom en rekke hverdager fra mars til september. Sammen med kjæresten Anders har hun kjøpt et hus i sin barndomsby utenfor København. Anders jobber som biolog, Anne er hjemmeværende. Det er, om ikke tydelig, så i hvert fall mulig etterhvert, at Anne har opplevd noe traumatisk hun gjerne vil fortrenge til fordel for et ukomplisert liv. Hjembyen tvinger fram ubehaget.

I stedet for rike fortellerkommentarer er

det det personene sier og gjør som står i fokus. Teksten er så å si ribbet for refleksjoner, fortolkninger og psykologiske analyser, til tross for at den inviterer til det. Denne stilen er både befriende og utfordrende.

I novellesamlingen *Biler og Dyr* gransktes det danske provinsliv, og forestillingen om dansk idyll slår raskt sprekker. Flere av novellefigurene i Helles seksten noveller lider av søvnløshet. Det er enten for varmt, for trist, for mye eller for lite å gjøre. Ellers handler tekstene om biler og dyr, om svik, død, hetebølger, klesvask og bryllup – med andre ord om deg og meg. Det kunne blitt trivielt, men er det ikke. Igjen er det den litterære formen som gir novellene klangbunn. I all sin nøkternhet formelig stråler det underliggende budskapet, uroen, konfrontasjonene og personenes konflikter. En tosiders novelle kan skjule et helt livsdrama, slik vi kjenner det hos Hemingway eller hos Kjell Askildsen.

Romanen *Forestillingen om et ukomplisert liv med en mann* kom på norsk i år. Den ligner på mange måter de to foregående utgivelsene, men har ikke samme krutt i seg. Likevel er det en formsikker fortelling, og igjen om de nære ting. Susanne er samboer med Kim. Hun vasker på et sykehus, han prøver å være forfatter. De har et rolig samliv, noen ganger trives de sammen, andre ganger går de hverandre på nervene. Særlig er Kim misfornøyd med Susannes småborgelige

liv: juletre på julaften, rent kjøkken. Dagene går som de pleier, inntil Susannes venninne Ester flytter inn etter å ha blitt forlatt av sin mann. Livet endrer seg. Ikke i det store, men med små detaljer som at Ester bruker for mye vann i dusjen og sukker i teen, at Kim og Ester har bedre tone seg immellom enn hva Susanne kan like, at det aldri er privatliv å få. Igjen er det ikke på det ytre handlingsplanet dramaet foregår. Det er i formen vi finner romanens nerve. Den gradvise spenningsoppbyggingen som ikke nødvendigvis topper seg i det sedvanlige klimakset er bare noe en må finne seg i. Og nettopp forventningen om et slikt klimaks kan være noe Helle spiller på. I bruddet med konvensjonene, i selve formen, oppstår en konflikt som gir leseren en annerledes leseropplevelse.

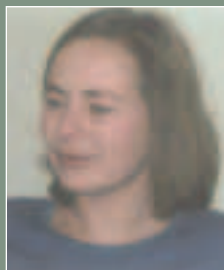
Det naturalistiske finnes blant annet i opphopingen av detaljer og i fascinasjonen for den nære virkeligheten. Språklig pynt og prydd er totalt fraværende, og nettopp derfor blir teksten uvanlig nær. Gjenkjennelsen foregår på grensen til det ubehagelige, noe som er som et kvalitetsstegn på stor skrivekunst.

Trude Marstein og Helle Helle er litterære tvillingsjeler med sans for det konkrete og for det ujalte språket. Marstein er nok likevel best på å mane fram ubehaget. Plutselig høre noen åpne en dør må være en av de mest urovekkende bøker som er skrevet på lenge.

Helle Helle (1965 –)

Eksempel på liv (1993)
Rester (1996)
Hus og hjem (1999)
Biler og dyr (2000)
Forestillingen om et ukomplisert liv med en mann (2003)

Trude Marstein (1973 –)

Sterk sult, plutselig kvalme (1998)
Plutselig høre noen åpne en dør (2000)
Elin og Hans (2003)

PISA skaper bølger i tysk skoledebatt

"Schulalltag in Süddeutschland" (Skolehverdagen i Sør-Tyskland) var temaet for et hospitasjonsopphold med etterfølgende seminar i delstaten Baden-Württemberg som Deutsche Auslandsgesellschaft arrangerte for tysklærere fra Danmark, Estland, Norge og Polen i tiden 30. juni til 14. juli.

Blant de åtte norske deltakerne var fire lektorer fra Norsk Lektorlag, som alle hadde stort utbytte av oppholdet. De to første ukene av juli er en travel tid på skoler i Baden-Württemberg, men de norske lærerne ble tatt godt imot på skolene de fikk hospitere ved. Resultatene av PISA-testene, der tysker-

ne har havnet på 20. og 21. plass, har utløst en bred offentlig skoledebatt, og det er kommet som et sjokk på mange at elever i land som for eksempel Finland gjør det betydelig bedre. Mange mener at det store antall unge som vokser opp i innvandrerhjem der foreldrene ikke behersker tysk, er noe av forklaringen på de nedslående resultatene.

Det er økonomisk krise i mange delstater, og en rekke goder som offentlig ansatte har tatt som en selvfølge, er truet. I Baden-Württemberg har for eksempel myndighetene forlangt at lærerne i gymnaset skal undervise én time mer pr. uke (dvs. 24 eller 25 timer). Dette har naturlig nok ført til uro på

mange lærerværelser. Apropos lærerværelser – det overrasket de norske hospitantene hvor dårlige arbeidsforhold deres tyske kolleger har. Arbeidsrom med egne skrivebord for hver lærer forekommer sjelden. Mange har heller ikke tilgang til datamaskin på skolen.

Hospitasjonsoppholdet ble avsluttet med et todagers seminar i Ludwigsburg, der Deutsche Auslandsgesellschafts leder, Martin Herold, gav en orientering om utviklingen av tysk skole, anglismer i tysk og status for den nye rettskrivningen.

Svein Magne Sirnes

Fra venstre: Ove Arvid Johnsen, Trysil UFO, Britt Ellen Mathiesen, Skolleborg UFO, Atle Jansen, Norheimsund NLL, Odd Møller, Stavanger UFO, Kari Oftedal Lima, Ålgård UFO, Svein M. Sirnes, Førde NLL, Magnar Hogne Kittelsen, Nesoddtangen NLL, Bjørn Husstad, Bjørkelangen NLL. Foto: Privat.

Hildegunn Kreppene

Hildegunn Kreppene (47) er engasjert som kontormedarbeider ved Norsk Lektorlags sekretariat. Hun vil arbeide i resepsjonen med sentralbordtjeneste og medlemsregister og annet kontorarbeid. Hun har lang fartstid som sekretær i bank, forsikring og på advokatkontor. Foto: P.T.L.

Tove Johannessen

Tove Johannessen (62) er regnskapsansvarlig i Norsk Lektorlag. Hun har ført lagets regnskaper siden 1998. Hun har over 30 års erfaring med regnskaper i organisasjoner og bedrifter. Tove Johannessen arbeider i deltidsstilling ved sekretariatet. Foto: P.T.L.

NY ANNONSEKONSULENT I LEKTORBLADET

Ann Iren Kjelland-Olsen (25) er engasjert som annonsekonsulent for Lektorbladet fra 01.08.

Til tross for sin unge alder har Ann Iren mange års erfaring med annonsesalg, bl.a. for tidskrift og blad med spennvidde i emnene fra opera til fiskeoppdrett.

Ann Iren Kjelland-Olsen har kontor i Kristiansund. Med annonsesalg i Kristiansund i Møre og Romsdal og design/trykk på Flisa i Hedmark blir produksjonen av Lektorbladet etter hvert riktig distriktsvennlig.

Ann Iren Kjelland-Olsen er å treffe på telefon 71573335 eller 98283351, har e-postadresse: anniren@kyst.no og postadresse boks 739, 6501 Kristiansund. Hun gir alle opplysninger om priser, frister og ekspederer annonsene.

KONTAKTLÆRER-AVTALE TIL NEMND

Den 3. juli ble det brudd i forhandlingene mellom UFD og lærerorganisasjonene om ny særavtale om kontaktlærertjenesten. Denne avtalen skulle erstatte den gamle avtalen om klassestyretjenesten. Saken går nå til nemndsbehandling. Det er ventet at avgjørelsen fra nemnda foreligger innen årsskiftet. Leder i Norsk Lektorlag Gro Elisabeth Paulsen synes det er beklagelig at Staten ikke gav et akseptabelt tilbud i forhandlingsrunden, som vel ble den siste med Staten som arbeidsgiver for lærerne. Bruddprotokollen ble Statens avskjedsgave til lærere og lektorer! sier Gro Elisabeth Paulsen til slutt.

Første kvalitetsreform i Harstad?

Den første offentlige lærerutdanningen i Norge startet den 7. februar 1826 på Trondenes prestegård i Harstad. Stortinget stilte til disposisjon midler fra et gammel fond etter Seminarium lapponicum i Trondheim. I 1848 ble Trondenes seminar flyttet til Tromsø.

Få av de mange turistene som hvert år besiktiger den gamle Trondenes kirke eller Adolf-kanoner på Trondenes, vet at de passerer stedet for den første kvalitetsreformen for lærerutanning i Norge. Tekst og foto: P.T.L.

litt av hvert

Pris for god ungdomslitteratur utdelt på ungdomsskole

Skolebibliotekarforeningen i Norge hadde valgt en original ramme for utdelingen av skolebibliotekarenes pris for god ungdomslitteratur da de lot Hilde Hagerup (26) få utdelt prisen omgitt av sine tidligere lærere og nåværende elever ved Gressvik ungdomsskole i Fredrikstad

den 10.juni. For 10 år siden var hun elev i det samme klasserommet! Elevene stilte engasjerte spørsmål til forfatteren om prisromanen "Løvetannsang". Møtet med elevene ble bivånet av et stort medieoppbud og på bildet ser vi foruten Hilde Hagerup bak kateteret også juryleder May Schei (t.v.) og jurymedlem Marit Aasbrenn.

Foto: P.T.L.

LANDSMØTET 2004 TIL LILLEHAMMER

Norsk Lektorlag arrangerer landsmøtet i 2004 fredag 26. mars og lørdag 27. mars på Radisson SAS Lillehammer Hotell. Nytt av året blir at landsmøtet begynner på en fredag. Hovedavtalen gir medlemmene rett til å søke om tjenestefri med lønn for å delta på landsmøtet.

Nærmere kunngjøring om påmelding, priser og frister vil bli sendt til de arbeidsplassstillingsvalgte i høst. Landsmøtet i Norsk Lektorlag er åpent for alle medlemmer. Hotellet har plass til 1100 konferansegjester, så her er det plass til de fleste av medlemmene!

Foto: Privat

norsk lektorlag

Sekretariat:

Norsk Lektorlag, Keyzers gate 5,
0165 Oslo.
Telefon: 23327994,
telex: 23327990,
Nettsider: www.norsklektorlag.no
E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Generalsekretær:

Otto Kristiansen
Tlf. 23327994 (a),
48171611 (m),
e-post:
otto.kristiansen@norsklektorlag.no

Leder:

Gro Elisabeth Paulsen, Gjøvik.
Tlf. 23327994 (a), 91327691 (m),
e-post:
gro.elisabeth.paulsen@norsklektorlag.no

1. nestleder:

Helge Bugge Eriksen, Skien
Tlf. 35905850 (a), 35545630 (p),
e-post: buggeriksen@hotmail.com

Else Alvik, Ås, forsikringsansvarlig.
Tlf. 64975765 (a), 64940825 (p),
91583351 (m),
e-post: else.alvik@norsklektorlag.no

Just Almås, Lillehammer, sekretær.
Tlf. 61224216 (a), 61257261 (p).

Fred O. Slutaas, Elnesvågen, nettredaktør.
Tlf. 71266400 (a), 71262942 (p), 95833858 (m)
e-post: fred.olav.slutaas@norsklektorlag.no

Sentralstyret

2. nestleder:

Sigrid Skogan, Steinkjer.
Tlf. 74121700 (a), 74161431 (p),
92810979 (m)
e-post: Sigrid.Skogan@c2i.net

Else Wigen Berner, Stavanger.
Tlf. 51529560 (a), 51581473 (p),
90940113 (m)
e-post: eberner@c2i.net

Geir Haagensen, Steinkjer.
Tlf. 74160170 (a), 41200323 (m)
e-post:
geir.hagensen@steinkjer.kommune.no

Inge Johnsen, Asker.
Tlf. 66907240 (a), 66901850 (p),
e-post: ijohnsen@start.no

Fylkeslagene:

Akershus Lektorlag	Leder Rudy Wolff		95 10 36 80	rudy.wolf@sensewave.com
Aust Agder Lektorlag	Leder Terje Repstad	Møglestu vgs.	37 27 29 72	terje.repstad@moglestu.vgs.no
Buskerud Lektorlag	Leder Niels Petter Vardøen	Strømsø vgs.	66 98 04 72	niels.vardoen@skole.bfk.no
Finnmark Lektorlag	Leder Roald Johansen	Vadsø vgs.	78 95 29 60	roald.johansen@vdsvgs.finnmark-f.kommune.no
Hedmark Lektorlag	Leder Inger Kristin Thorstad	Ringsaker vgs.	62 34 22 65	ingkrith@online.no
Hordaland Lektorlag	Leder Svein Einar Bolstad	Sotra vgs.	55 26 64 39	svein.einar@bolstad.to
Møre og Romsdal Lektorlag	Leder Kjell Skorgevik	Fagerlia vgs.	70 12 16 27	kjell.skorgevik@sensewave.com
Nord Trøndelag Lektorlag	Leder Bjørn Frosthammer	Olav Duun vgs.	74 27 37 99	bjoern@kvalito.no
Nordland Lektorlag	Leder Jørund Eldevik	Bodø vgs.	75 51 54 94	Jorund.Eldevik@bodo.vgs.no
Oppland Lektorlag	Leder Just Almås	Gausdal vgs.	61 25 72 61	justalmas@hotmail.com
Oslo Lektorlag	Leder Jon Hybert Sand	Nordstrand vgs.	66 80 70 78	jonsand20@hotmail.com
Rogaland Lektorlag	Leder Else Wigen Berner	Bergeland vgs.	51 58 14 73	eberner@c2i.net
Sogn og Fjordane Lektorlag	Leder Svein M. Sirnes	Hofstad vgs.	57 82 71 63	sognogfjordanelektorlag@hotmail.com
Sør Trøndelag Lektorlag	Leder Anne Kath. Meese	Malvik kommune	73 91 25 71	ac-meese@online.no
Telemark Lektorlag	Leder Tor Henning Olssen	Bamble vgs.	35 96 09 21	tholssen@hotmail.com
Troms Lektorlag	Leder Solveig Ryeng	Kvaløya vgs.	77 69 53 44	fjaera@hotmail.com
Vest Agder Lektorlag	Leder Sten Aunevik	Tangen vgs.	38 03 04 18	StAu1@lsyd.no
Vestfold Lektorlag	Leder Odd A. Frydenberg	Sande vgs.	33 05 16 78	oddfv@vfk.no
Østfold Lektorlag	Leder Hroar Gravning	St. Olav vgs.	69 34 69 39	hr_gravn@stolav.vgs.no

**Medlems
Rådgiveren**

Kun for medlemmer

Medlemsrådgiveren er et betjeningskonsept fra DnB-konsernet, spesielt utviklet for å ivareta dine økonomiske interesser som foreningsmedlem. Den er en del av samarbeidsavtalen mellom din forening og DnB-konsernet, med sine leverandører:

Den norske Bank, Postbanken, Vital Skade og Vital Forsikring.

Her får du alle bank- og forsikrings-tjenester samlet på ett sted.

Vi tilbyr faglig kompetanse på de produkter og tjenester avtalen omfatter og kjennskap til dine gunstige betingelser som medlem.

Se også hjemmesiden til din forening under: MEDLEMSRÅDGIVEREN!

Ring 04700
- så vet du mer

Medlemsrådgiveren - Bank- og forsikringstjenester levert av DnB-konsernet.

18. august.
Skolen er begynt,
men sommervarmen varer ennå.

Jeg slentrer oppover Wergelandsveien på vei til Majorstua på et fortau der lettkledde studenter og turister konkurrerer om plassen.

"Lektorenes hus" står det på et diskret teglstensbygg fra slutten av femtiåra – med vestvendt utsikt mot Wergelands Grotten og Slottet. Nabo til Kunstnernes hus. En av byens beste tomter. Forhaven er litt vanstelt og huset er helt tomt. Jeg titter nysgjerrig inn i den tomme førsteetasjen og reflekterer fort: Tenk hvilken entusiasme det lå bak da lektorenes fagforening reiste dette bygget i det slitsomme etterkrigs-Norge. Det er godt ikke ildsjelene ser huset nå.

På den døsigte parkeringsplassen står en enslig bil. Jeg skvetter rent når jeg ser skiltet som bilplassen med slottsuttsikt er merket med: "Reservert redaksjonen". Her gjelder det visst å komme seg bort – før man møter seg selv i døra - eller kanskje et spøkelse!

- pertlars -

LES NORSK LEKTORLAGS NETTAVIS!

Les Norsk Lektorlags nettavis for fag,
skole og utdanning!

Redaktør: Fred Olav Slutaas.

Adresse: www.norsklektorlag.no.